

ЗВЯЗДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ПАДПІСКА-2010

Пачалася падпісная кампанія на I паўгоддзе і 1-ы квартал 2010 года. Спадзяемся, што чытацкая аўдыторыя «Звязды» не толькі застанеца стабільнай за кошт пастаянных падпісчыкаў, але і пашырыцца за кошт новых сяброў.

Індэкс	месяц	квартал	паўгоддзе
63850 (індыўідуальны)	11660	34980	69960
63145 (інд. для ветэранаў ВAB, пенсіянераў)	10990	32970	65940
63858 (ведамасны)	18750	56250	112500
63239 (ведамасны, для ўстаноў міністэрстваў аховы здароўя, адукацыі і культуры)	17100	51300	102600

ПРЭЗІДЭНТ БЕЛАРУСІ АЛЯКСАНДР ЛУКАШЭНКА РАЗГЛЕДЗЕЎ ШЭРАГ КАДРАВЫХ ПЫТАННЯЎ

Прэзідэнт Беларусі назначыў: **Мальцава Леаніда Сямёнавіча** — дырэктарам скаратаром Савета Бяспекі Рэспублікі Беларусь; **Корбута Мікалая Мікалаевіча** — кіраўніком спраў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь; **Жадобіна Юрыя Віктаравіча** — міністрам абароны Беларусі; **Снапкова Мікалая Геннадзевіча** — міністрам эканомікі; **Палуяна Уладзіміра Мікалаевіча** — міністрам па падатках і зборах; **Прыляскоўскага Алега Вітольдавіча** — міністрам інфармацыі; **Шчоткіну Мар'яну Акіндзінаўну** — міністрам працы і сацыяльнай абароны; **Гурулёва Сяргея Пятровіча** — старшынёй Дзяржаўнага ваенна-прамысловага камітэта; **Галючанку Рамана Аляксандравіча** — першым намеснікам старшынёй Дзяржаўнага ваенна-прамысловага камітэта; **Ціхановіцка Пятра Мікалаевіча** — начальнікам Генеральнага штаба Узброеных Сіл — першым намеснікам міністра абароны; **Лузікава Міхаіла Васільевіча** — намеснікам міністра абароны па кадрах і падрыхтоўцы войскаў — начальнікам галоўнага ўпраўлення кадраў Міністэрства абароны; **Пякарскага Алега Анатольевіча** — першым намеснікам міністра ўнутраных спраў — начальнікам крмінальнай міліцыі; **Міхневіча Валодзіна Уладзіміравіча** — начальнікам ўпраўлення ўнутраных спраў Гродзенскага аблвыканкама.

Прэзідэнт даў згоду на назначэнне: **Сідзько Сяргея Дзмітрыевіча** — старшынёй праўлення Беларускага рэспубліканскага саюза спажывецкіх таварыстваў; **Грушніка Пятра Пятровіча** — першым намеснікам міністра працы і сацыяльнай абароны; **Старавойтава Ігара Рыгоравіча** — намеснікам міністра працы і сацыяльнай абароны; **Куліка Віталія Васільевіча** — першым намеснікам міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя; **Ліса Анатоля Васільевіча** — намеснікам міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя; **Стружэцкага Тадэвуша Іванавіча** — намеснікам міністра культуры; **Наркевіч Ірыны Уладзіміравічы** — намеснікам міністра гандлю; **Дзям'янава Эдуарда Міхайлавіча** — намеснікам старшынёй Віцебскага аблвыканкама; **Дзіуліна Анатоля Уладзіміравіча** — намеснікам старшынёй Віцебскага аблвыканкама; **Кавалёва Леаніда Леанідавіча** — намеснікам старшынёй Віцебскага аблвыканкама; **Лаўрыновіча Івана Антонавіча** — старшынёй Лёзненскага райвыканкама; **Даманеўскага Уладзіміра Віктаравіча** — старшынёй Слуцкага райвыканкама; **Пакольчыца Вячаслава Вячаславіча** — старшынёй Уздзенскага райвыканкама; **Барадуўкі Станіслава Пятровіча** — старшынёй Магілёўскага гарвыканкама; **Жукоўскага Анатоля Пятровіча** — кіраўніком адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г. Мінска; **Куляша Валерыя Іванавіча** — кіраўніком адміністрацыі Ленінскага раёна г. Мінска; **Кухарава Уладзіміра Яўгенавіча** — кіраўніком адміністрацыі Цэнтральнага раёна г. Мінска; **Шырма Аляксея Расціславіча** — генеральным дырэктарам дзяржаўнага вытворчага аб'яднання электраэнергетыкі «Белэнерга»; **Бароўскага Аляксандра Васільевіча** — генеральным ды-

рэктарам вытворчага аб'яднання «БелаўтАМАЗ» — генеральным дырэктарам адкрытага акцыянернага таварыства «Мінскі аўтамабільны завод»; **Сікорскага Анатоля Віктаравіча** — рэктарам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»; **Зяневіча Андрэя Алегавіча** — рэктарам установы адукацыі «Вышэйшы дзяржаўны каледж сувязі»; **Сычэўскага Уладзіміра Васільевіча** — членам Брэсцкага аблвыканкама; **Басалая Мікалая Іванавіча** — членам Брэсцкага аблвыканкама; **Кавалёвай Таццяны Мікалаевы** — начальнікам дэпартаменту сацыяльнай палітыкі і інфармацыйнага забеспячэння Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы; **Краўчанка Валодзіна Васільевы** — дырэктарам дэпартаменту фінансавай палітыкі Сакратарыята Камісіі Мытнага саюза; **Чэглік Людмілы Уладзіміравы** — намеснікам дырэктара дэпартаменту гандлёвай палітыкі Сакратарыята Камісіі Мытнага саюза; **Чагінай Ірыны Уладзіміравы** — намеснікам кіраўніцы дэпартаменту гандлёвай палітыкі Сакратарыята Інтэграцыйнага Камітэта Еўразійскага эканамічнага супольніцтва; **Корсакава Аляксандра Мікалаевіча** — начальнікам дэпартаменту абароннай прамысловасці і ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы; **Савасцьяна Сяргея Валер'евіча** — намеснікам начальніка дэпартаменту прававага забеспячэння Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

«ГОРКА!» ПА-БЕЛАРУСКУ

— І яшчэ, ведаеце, да нас на вяселле карэспандэры «Звязды» прыедуць...». Апошні аргумент аказаўся самым дзейсным. «У вас усё так сур'езна?»

З якімі цяжкасцямі можна сутыкнуцца падчас падрыхтоўкі да вяселля ў самабытным стылі? Пра гэта і не толькі размаўляем з мінчанамі Віталій і Аляксеем ГЛАЗАМІ.

— Чым гэта была ідэя — браць шлюб па-беларуску?

— Усе думаеце, што мая, — адказавае Віталій. — Родныя нават жартам казалі: «дамоўся, пакуль не позна, ад гэтай ідэі. А то жаніх спужаеца ды ўцячэ». А мне чамусьці здаецца, што гэта была твая ідэя (звяртаецца да мужа). Я ўжо так — арганізатар.

— Не думайце, што мяне прымусілі (усміхаецца). Віта прапанавала, а я падтрымаў яе ідэю. Хоць і не ўмею так добра гаварыць па-беларуску, як жонка, але ўсё разумею.

— Віталі, тваё цёмнае расказава, што ў дзяцінстве, калі пыталіся: «Вітачка, хто ты?» Ты адказвала: «Я — беларуска»...

— Мне тады недзе гадоў пяць было. А пасля, калі пайшла ў школу, зачыталася Караткевічам. Пачытаўшы яго, дзіўна было б не палюбіць беларускую мову. Мне наогул вельмі панімаўся і літаратуры. Яна нам нават на пер-

рапынку забараняла размаўляць па-руску. У інстытуце, праўда, так атрымалася, што з роднай мовай сутыкалася рэдка. Цяпер жа, калі пайшла выкладаць у Мінскі каледж мастацтваў, пераключыла ўсе старыя канспекты на родную мову. Лічу, што расказаваць пра беларускую культуру на нейкай іншай мове — вялікі грэх.

— Мая жонка — творчы чалавек, пастаянна нешта незвычайнае прыдумвае, — кажа Аляксей і дэманструе свой заручальны пярсцёнак на ўнутранай паверхні якага вырававана «Аляксей і Віта на шчасце і дабрабыт»... Вы б бачылі, як майстар здзіўліўся, калі мы папрасілі выграваваць фразу па-беларуску.

— Хваліў нас. Праўда, па-руску (усміхаецца). Ведаеце, больш за ўсё мы хацелі здзіўліць вяселлем у нацыянальным стылі Лёшава брата. Ён ужо дзесяць гадоў не быў на радзіме. Збіраўся прыехаць, але ў апошні момант не атрымалася. Праўда, мы знайшлі выйсце і з гэтай сітуацыі: вырашылі даць яму дыск з відэазапісам нашага вяселля.

— Як адрагавалі на запрашэнне на беларускую мову вашы госці з Расіі, Украіны?

— Запрашэнні я рабіла сама, та-

Прамая лінія Якім будзе аграп дапамогі?

Новыя умовы атрымання адраснай сацыяльнай дапамогі, падтрымка інвалідаў, а таксама ўсё «пенсійнае пытанні» — гэта стане тэмай «прамой лініі» газеты «Звязда» з удзелам намесніка міністра працы і сацыяльнай абароны Беларусі Валодзіна Вікенцьеўна КАРПЕВІЧ. Такім чынам, увага! Паводле папярэдняй дамоўленасці, наша «прамая лінія» пройдзе 8 снежня з 11 да 12 гадзін па радыёцыйных тэлефонах: (8 017) 292 38 21 і 292 38 92. Папярэдняе пытанні прымаюцца па нумары 287 17 57.

БЕЛАРУСБАНК

Открытое акционерное общество «Сбергательный банк «Беларусбанк», расположенное по адресу: 220050, г. Минск, ул. Мясникова, 32,

СООБЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ 11 ДЕКАБРЯ 2009 ГОДА ВНЕОЧЕРЕДНОГО ОБЩЕГО СОБРАНИЯ АКЦИОНЕРОВ В ЗАОЧНОЙ ФОРМЕ СО СЛЕДУЮЩЕЙ ПОВЕСТКОЙ ДНЯ:

1. Об оказании безвозмездной (спонсорской) помощи.
- Акционеры ОАО «АСБ Беларусбанк» могут ознакомиться с информацией по вопросам повестки дня и заполнить бюллетень для заочного голосования (до 09 декабря), а также с решениями, принятыми внеочередным Общим собранием акционеров банка (после 09 декабря) по адресу: г. Минск, ул. Мясникова, 32, комн. 704(в), а также в филиалах – областных (Минском) управлениях, филиалах банка.
- Дата окончания приема бюллетеней – 09 декабря 2009 года.
- Телефоны для справок: (8 017) 218 84 38, 218 84 73.
- УНП 100325912.

ЛЕГКАВЫЯ МІНУСЫ ЗА ЭКАНАМІЧНЫЯ ПЛЮСЫ

Дэпутаты ратыфікавалі пакет дакументаў па Мытным саюзе тройкі

Прынцыповая дамоўленасць на найвышэйшым узроўні дасягнутая — з ліпеня наступнага года пачне функцыянаваць мытная тэрыторыя трох краін, а ўжо з наступным 2010-га ўвядзіцца Адрын мытны тэрытарый.

Пакуль жа заканадаўцы трох краін амаль сінхронна ратыфікуюць неабходныя дакументы. Чарговы блок адолелі на ўчарашнім пасяджэнні беларускія дэпутаты. З дакладам у Авальнай зале выступіў віцэ-прэм'ер Андрэй КАБЯКОЎ. Зрабіўшы агульны агляд змянуў, якія маюць адрывацца (так, напрыклад, павышэнне тарыфных ставак закрэпе 6,7 працента таварных пазіцый, пажэнне — 18,8 працента), і адзначыўшы высокі наўняў ўзровень уніфікацыі пошлін Беларусі і Расіі (95 працэнтаў) пры 38-працэнтнай уніфікацыі Расіі з Казахстанам, ён падкрэсліў:

— Істотны змянуў у цэлым для Беларусі з 1 студзеня, калі будзе ўведзены Адрын мытны тэрытарый, не прадугледжваецца.

Увядзенне ў сілу адрын тэрытарый і перадача Камісіі Мытнага саюза паўнамоцтваў у гэтай сферы віцэ-прэм'ер назваў «ключавымі момантамі ўтварэння. Не абмінуў А. Кабякоў і самага галоўнага пытання — які кошт пытання для Беларусі.

— Калі ўзяць увесь імпарт за 100 працэнтаў, то на долю таго, што рэгулюецца Адрын мытным тарытарый, давядзіцца 34,1 працэнта. Астатняе ж — імпарт з краін СНД, дзе дзейнічае зона свабоднага гандлю.

Пры гэтым недзе палову нашага імпарту з сядружнасці складаюць расійскія энерганосыбіты. Але ж большасць беларусаў турбуе ва ўсёй гэтай гісторыі з Мытным саюзам толькі адно — ці падаражэюць легкавыя аўто? Гэту прадукцыю Андрэй Кабякоў назваў для нашай краіны адрын таварнай групай, змяненне мытных тарытарый на якую «істотна закрэпае ітаросы грамадзян». Дакладна вызначыліся пакуль толькі з пазіцыямі для юрдычных асобаў — у адпаведнасці з Адрын мытным тарытарый, які пачынае дзейнічаць з першага студзеня 2010 года. Па сутнасці мытны тарытарый стануць аналагічным тым, што дзейнічаюць у Расіі (у гутарцы пра мытныя пошліны віцэ-прэм'ер заклікаў не забывацца на льготы на ПДВ і акцызы ў Беларусі, якія пакуль ніхто не адмяняе). А воль пошліны для фізічных асобаў (прычым не толькі на машыны, але і на іншыя тавары, якія яны будуць увозіць) стануць прадметам асобных перамоў. І мяркуецца ўзгадніць да 1 ліпеня наступнага года, паведаміў намеснік прэм'ер-міністра.

Увогуле ж прынятае павышэнне ставак на легкавыя аўто стала своеасабыльным кампрамісам у трыкохвольных перамовах. Беларусы прынялі гэтыя ўмовы, атрымаўшы бонусы ў іншым. Паводле меркавання віцэ-прэм'ера, у гэтай рашэння ёсць істотныя сацыяльныя мінусы, аднак яны дае бяспрычынны эканамічныя выгоды. Прынятае прынцыповае рашэнне — уступіць у Суветную галілеўную арганізацыю адрын блокам, што наўдзвіжна выгада Беларусі. Гэта ажрас тое, на чым мы нестойвалі на працягу апошніх гадоў, — адначасна намеснік прэм'ер-міністра. Таму паводле прапановы расійскага боку прынятае рашэнне аб павышэнні ставак на легкавыя машыны, а ў адпаведнасці з прапановай беларускага боку — на **СТАР.2** сядваля цыгачы, грузавыя аўтамабілі і інш.

Курсы замежных валют, устаноўлены НБ РБ з 5.12.2009г. (для бел. разлікаў)	Курсы замежных валют для безвалютных разлікаў
▲ 1 долар ЗША..... 2 787,00	Цэнтрыбанк РФ
▼ 1 еўра..... 4 200,01	USD..... 29,1979
1 латывійскі лат..... 5 932,94	UAH..... 36,5431
1 літоўскі літ..... 1 216,26	1000 BYR..... 10,4802
1 чэшская крона..... 1 62,44	EUR..... 44,0275
1 польскі злоты..... 1024,97	
▲ 1 расійскі рубель..... 95,45	
1 украінская грыўня..... 348,81	

Падпішыцеся на часопіс «Глеаный Бузгалов. Гэты на 2009 год у радыёцыйнай самэй выданы ў цене. Тэлефон радыёцый: 209-69-01.

ААТ «Савітэра Уладзіміра Грыбцова» УНП 100024047 Ліцэнзійні Мінскаўра № 02140/0172806 выд. 03.05.2004 да 02.05.2009

Мікалай ЧАРГІНЕЦ: «У НАС І МЭТЫ, І НАМЕРЫ — АДНОЛЬКАВЫЯ»

У Мінску створаны Саюз пісьмнікаў Саюзнай дзяржавы. Ідэя правядзення форуму была падтрымана прэзідэнтамі абедзвюх краін, Пастаянным Камітэтам Саюзнай дзяржавы, Патрыярхам Маскоўскім і ўсёй Русі Кірільям, а таксама Мітрапалітам Мінскім і Слуцкім, Патрыяршым Экзархам усе Беларусі Філарэтам.

— Надшылі новыя часы і спатрэбіліся новыя структуры, намагаючы ў будучыню Саюзнай дзяржавы, ва ўмацаванні адносін паміж нашымі народамі, — кажа старшынёй Саюза пісьмнікаў Беларусі Мікалай ЧАРГІНЕЦ. — Наша заданна — дапамагчы пісьмнікам стаць запатрабаваным і самае галоўнае — выявіць маладыя таленты, каб у літаратуры як Беларусі, так і Расіі з'явіліся новыя выдатныя пісьмнікі.

— Саюз пісьмнікаў Саюзнай дзяржавы будзе існаваць да таго часу, пакуль будзе існаваць брацтва паміж беларускім і расійскім народамі, — значае Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Расіі ў Рэспубліцы Беларусь Аляксандр СУРЬКАЎ.

— Работа па ўмацаванні рускай і беларускай мовы — адна з каштоўнасцяў, якімі павінна займацца новаўтвораная арганізацыя — падкрэслівае старшынёй Саюза пісьмнікаў Расіі Валерыя ГА-НІЧУ.

На пытанне «Звязды», якія перспектывы бачыць у беларускамоўнай літаратуры са стварэннем новага саюза, Мікалай Чаргінец адказаў:

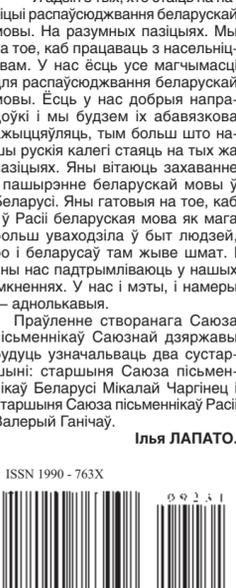
— Я адзін з тых, хто стаіць на пазіцыі распаўсюджвання беларускай мовы. На разумных пазіцыях. Мы за тое, каб працаваць з насельніцтвам. У нас ёсць усе магчымасці для распаўсюджвання беларускай мовы. Ёсць у нас добрыя напрадаўкі і мы будзем іх абавязкова ажыццяўляць, тым больш што нашы рускія калегі стаіць на тых жа пазіцыях. Яны вітаюць захаванне і пашырэнне беларускай мовы ў Беларусі. Яны гатовыя на тое, каб і ў Расіі беларуская мова як мага больш уваходзіла ў быт людзей, бо і беларусаў там жыве шмат. І яны нас падтрымліваюць у нашых імкненнях. У нас і мэты, і намеры — аднолькавыя.

Праўдзінне стварэння Саюза пісьмнікаў Саюзнай дзяржавы будучы ўзначальвае два сустваршынё: старшынё Саюза пісьмнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец і старшынё Саюза пісьмнікаў Расіі Валерыя Ганічэва.

— Я адзін з тых, хто стаіць на пазіцыі распаўсюджвання беларускай мовы. На разумных пазіцыях. Мы за тое, каб працаваць з насельніцтвам. У нас ёсць усе магчымасці для распаўсюджвання беларускай мовы. Ёсць у нас добрыя напрадаўкі і мы будзем іх абавязкова ажыццяўляць, тым больш што нашы рускія калегі стаіць на тых жа пазіцыях. Яны вітаюць захаванне і пашырэнне беларускай мовы ў Беларусі. Яны гатовыя на тое, каб і ў Расіі беларуская мова як мага больш уваходзіла ў быт людзей, бо і беларусаў там жыве шмат. І яны нас падтрымліваюць у нашых імкненнях. У нас і мэты, і намеры — аднолькавыя.

Праўдзінне стварэння Саюза пісьмнікаў Саюзнай дзяржавы будучы ўзначальвае два сустваршынё: старшынё Саюза пісьмнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец і старшынё Саюза пісьмнікаў Расіі Валерыя Ганічэва.

Ілья ЛАПАТО.

ЗАЛАТЫЯ ДЫВДЭНДЫ

Так склалася, што людзі, якія на пачатку года ўклаў свае грошы ў золата, а менавіта ў мерныя зліткі з гэтакса каштоўнага металу, аказаліся ў вялікім выйгрышы — атрымалі істотны прыбытак. Зразумела, у першую чаргу, гутарка пра пакунікоў больш важкіх зліткаў. Аднак у гэтым выпадку не праіраваў нават гэты, хто інвеставаў грошы ў «ціпльня» «кавалачкі» высакароднага металу: параўнальна з укладзенымі сродкамі на сёння ў даход таксама павінны ўзрадаваць. Яны заробілі нават больш, чым прыхільнікі захоўваюць зберажэнні ў цвёрдаканверсійнай. «Віной» усюму праблему ў суветнай эканоміцы, якія прымусілі шмат каго шукаць абарону ад інфляцыі і падзення рынку. У выніку асноўны попыт прыйшоўся ажрас на золата, тройска ўцяня якая на рынках на ўчарашні дзень каштавала каля 1204 долараў ЗША. Многія аналітыкі, у тым ліку эксперт «Звязды», дэкан эканамічнага факультэта БДУ, прафесар Міхаіл КАВАЛЁЎ, лічаць такую цану празмернай, аднак цяперашняя рэалі менавіта такія. Істотным фактарам росту кошту золата выступаюць глабальныя інфляцыйныя чаканні, а таксама слабасць долара. Як тлумачыць эксперты цяперашня тэндэнцыя, золата — гэта актыў, прапанова якая сур'езна і фундаментальна абмежаваная,

а долар — валюта, якая цяпер пастаўляецца ў неабмежаванай колькасці. Золата, якое лічыцца адным з найбольш надзейных інструментаў абароны ад рызык і ў доўгатэрміновай перспектыве, у апошнія месяцы ў Еўропе выкаліка рост попыту насельніцтва на «рыжы» метал. Такая ж тэндэнцыя, распаўсю ў гутарцы з карэспандэнтам нашай газеты намеснік начальніка Упраўлення інфармацыі Нацыянальнага банка Беларусі Міхаіл ЖУРАВОВІЧ, назіраюцца і ў Беларусі. З восні попыт беларусаў на залатыя мерныя зліткі расце штомесяц амаль удвая. Праўда, калі параўноўваць аб'ём рэалізаваных залатых зліткаў за 11 месяцаў гэтакса года з адпаведным леташнім перыядам, то ён зменшыўся ў 1,7 раза; у мінулым годзе за стукі металу фізічным асобам цяпер цаня куплі адфізмовага злітка «пацяжэла» 1 тона 856 кілаграмаў, сёлета — 1 тона 74 кілаграмаў. Зрэшты, па-першае, попыт завапоўняе з-за таго, што ўкладанне ў золата здавалася на пачатку года рызыкаўным, і было невядома, ці заробіць у найбліжэйшай перспектыве на гэтым, альбо, наадварот, страціць. Тым больш, што беларусы ўжо сутыкнуліся з сітуацыяй, калі аддаць ад такой інвестыцыі зменшылася, а тое і наогул не прыносіла

прыбытку. Да таго ж, нестабільны час прымусіў не толькі асцярожна распарадзіцца зберажэннямі, але і паўпываў на іх рост, што адпаведна, абмежавала і магчымасці.

Разам з тым, як адзначалася вышэй, залата вясень ажывіла попыт на каштоўныя металы. Калі ў верасні беларускія банкі рэалізавалі насельніцтва мерных зліткаў у аб'ёме 44 кілаграмаў, то ў кастрычніку — 79 кілаграмаў, а за лістапад было куплена ўжо 133 кіло. Магчыма, істотны прырост кошту золата ў свеце «падарэў» цікаваецца да яго і наша гала насельніцтва. Ну, а той, хто рызыкунуў з пачатку года, укладася ў зліткі, цяпер падлічвае дывідэнды. Зробім гэта разам з ім. Такім чынам, у параўнанні з леташнім (возьёмся на канец снежня) цаной продажу банкам металу фізічным асобам цяпер цаня куплі адфізмовага злітка «пацяжэла» 1 тона 856 кілаграмаў, сёлета — 1 тона 74 кілаграмаў. Зрэшты, па-першае, попыт завапоўняе з-за таго, што ўкладанне ў золата здавалася на пачатку года рызыкаўным, і было невядома, ці заробіць у найбліжэйшай перспектыве на гэтым, альбо, наадварот, страціць. Тым больш, што беларусы ўжо сутыкнуліся з сітуацыяй, калі аддаць ад такой інвестыцыі зменшылася, а тое і наогул не прыносіла

прыбытку. Да таго ж, нестабільны час прымусіў не толькі асцярожна распарадзіцца зберажэннямі, але і паўпываў на іх рост, што адпаведна, абмежавала і магчымасці.

Разам з тым, як адзначалася вышэй, залата вясень ажывіла попыт на каштоўныя металы. Калі ў верасні беларускія банкі рэалізавалі насельніцтва мерных зліткаў у аб'ёме 44 кілаграмаў, то ў кастрычніку — 79 кілаграмаў, а за лістапад было куплена ўжо 133 кіло. Магчыма, істотны прырост кошту золата ў свеце «падарэў» цікаваецца да яго і наша гала насельніцтва. Ну, а той, хто рызыкунуў з пачатку года, укладася ў зліткі, цяпер падлічвае дывідэнды. Зробім гэта разам з ім. Такім чынам, у параўнанні з леташнім (возьёмся на канец снежня) цаной продажу банкам металу фізічным асобам цяпер цаня куплі адфізмовага злітка «пацяжэла» 1 тона 856 кілаграмаў, сёлета — 1 тона 74 кілаграмаў. Зрэшты, па-першае, попыт завапоўняе з-за таго, што ўкладанне ў золата здавалася на пачатку года рызыкаўным, і было невядома, ці заробіць у найбліжэйшай перспектыве на гэтым, альбо, наадварот, страціць. Тым больш, што беларусы ўжо сутыкнуліся з сітуацыяй, калі аддаць ад такой інвестыцыі зменшылася, а тое і наогул не прыносіла

прыбытку. Да таго ж, нестабільны час прымусіў не толькі асцярожна распарадзіцца зберажэннямі, але і паўпываў на іх рост, што адпаведна, абмежавала і магчымасці.

Разам з тым, як адзначалася вышэй, залата вясень ажывіла попыт на каштоўныя металы. Калі ў верасні беларускія банкі рэалізавалі насельніцтва мерных зліткаў у аб'ёме 44 кілаграмаў, то ў кастрычніку — 79 кілаграмаў, а за лістапад было куплена ўжо 133 кіло. Магчыма, істотны прырост кошту золата ў свеце «падарэў» цікаваецца да яго і наша гала насельніцтва. Ну, а той, хто рызыкунуў з пачатку года, укладася ў зліткі, цяпер падлічвае дывідэнды. Зробім гэта разам з ім. Такім чынам, у параўнанні з леташнім (возьёмся на канец снежня) цаной продажу банкам металу фізічным асобам цяпер цаня куплі адфізмовага злітка «пацяжэла» 1 тона 856 кілаграмаў, сёлета — 1 тона 74 кілаграмаў. Зрэшты, па-першае, попыт завапоўняе з-за таго, што ўкладанне ў золата здавалася на пачатку года рызыкаўным, і было невядома, ці заробіць у найбліжэйшай перспектыве на гэтым, альбо, наадварот, страціць. Тым больш, што беларусы ўжо сутыкнуліся з сітуацыяй, калі аддаць ад такой інвестыцыі зменшылася, а тое і наогул не прыносіла

максімуму пачатку 80-х гадоў з карэкціроўкай на інфляцыю, гэта значыць, прыкладна 250-грамовых залатых мерных зліткаў, 111 (13) — 500-грамовых і 56 (6) — 1-кілаграмовых. Між іншым, каб купляць апошнія зліткі, трэба «ажываваць» вялікую суму: цяпер, у прыватнасці, кошт аднаго 500-грамовага злітка «цігне» на 20 582 долараў ЗША (напрыклад, снежня 2008 года ён каштаваў 14 298 долараў), 1-кілаграмовага — на 39 195 (29 978). Таму, як заўвады, найбольш попыт на 10-грамовыя зліткі (цяперашні кошт 428 долараў), якіх рэалізавана за студзень — лістапад 10 183 штукі, і 5-грамовыя — 8159 штук. Следзім ідуць 1-грамовыя і 20-грамовыя, якіх прададзена адпаведна 7801 і 7544 штукі. Згадаем і тое, што з моманту пачатку продажу насельніцтва залатых мерных зліткаў (з 20 жніўня 2001 года) банкам рэалізавана ўжо 6 тон 106 кілаграмаў 634 грамы каштоўнага металу, а зваротны выкуп за ўвесь гэты час склаў 826 кілаграмаў 592 грамы (сёлета 376 кілаграмаў).

Зразумела, многіх цікавіць і тое, якія перспектывы ў золата. Адрасу значае, што аднолькавых меркаванняў у гэтым пытанні няма: адны эксперты сцвярджаюць, што коштуры гэтакса каштоўнага металу блізка да абвалы, іншыя — што цяперашняя цына — далёка не самыя высокія. Прычым некаторыя заўважваюць пра тое, што цана золата павінна дасягнуць

КОЛІШНЯЕ РАДЗІВІЛАЎСКАЕ ў РОЧЫШЧА ВАБІЦЬ СВАІМІ ТАЯМНІЦАМІ

А даводзілася вам калі-небудзь быць на Мір-гары? Не, гэта не ў швейцарскіх Альпах і нават не ў добра вядомым усім паўднёвым узбярэжжы Крыма. Гэта ў малавядомай (на вялікі жаль) беларускай глыбінцы. Мір-гара — найвышэйшы пункт зусім не гарыстай Случчыны. Аджудка «лік» не так проста: узвышэнне знаходзіцца ў лесе практычна на мяжы трох раёнаў — Случкага, Старадарожскага і Любанскага. Пра гэтыя мясціны даводзілася чуць шмат загадкавага, яны быццам ахінутыя вэлюмам легендаў. А таму — мне туды дарога...

«Слядок» дапамог
Старшыня Сорагскага сельвыканкама Анатоль Кавальчук нарадзіўся на Старадарожжы, а ў гэты край разам з бацькамі пераехаў у 1948-м. Атрымаўшы, што Анатоль Іванавіч можа правернараць лясныя сябе насамрэч тутэйшым — усё ж такі больш чым 60 гадоў тут пражыў. Ажаніўся, выгадаваў дзяцей, гадуе ўнукаў — гэта яго родная зямля. Таму і імкнецца пра яе даведацца як мага больш. Бо мясціны сапраўды з вельмі багатай мінулышчынай.

— Вось, пабачце, — паказвае Анатоль Кавальчук, які толькі мы выязджаем з Сорагаў, — вунь, быццам востраў, тая самая Мір-гара і ёсць (шчыра кажучы, у той момант я нічога не бачыў і акрамя лясных «хвалей» удалечыні. Але прыгледзеўся — сапраўды зялёны «востраў». — Аўт.). — Я лічу, што яна ўтварылася ў той час, калі рухалася ледвіка. Месца стратэгічнае (быццам схаванае ад лісных вачэй), нездарма спрадвечу прываблівала людзей, якія, напэўна, і сямлілі тут. Гэта прыроднае гарадзішча. Я яшчэ сам памятаю, які вакол лес быў і рэчкі.

Паколькі куток такіх патаемных, то і выдавае інфармацыю пра яго людзі не спяшаліся. Добрае сховішча падчас ліхалецтва, а таксама з даўняй часоў — святое месца. Сяраха як панаскае калішча, дзе нашы продкі здзісьнілі абрады ў гонар сваіх багоў. Магчыма, напамін пра тыя гады — таямнічы камень, які месціны называюць не інакш, як «божы слядок». Ляжыць ён прама на полі паміж вёскамі Сорагі і Волшава. Не скажаць, што валун, аднак валодае цудоўнымі якасцямі. Нездарма ва ўсе часы ішлі да яго людзі. На камяні насамрэч відаць паглыбленні, падобныя на след чалавека, сабакі і ката (прынамсі, тутэйшыя жыхары кажучы менавіта так).

Да «божага слядка» заўжды прыходзілі падчас засухі, каб вымаліць дождж. І гэта, мабыць, зусім не прымкі, паколькі вядомы канкрэтны выпадак. Камень замінаў падчас правядзення сельскагаспадарчых работ на гэтым полі — трактарысты скардзіліся кіраўніцтву: трэба звярочваць, што вельмі няручна. І было прынятае рашэнне: «Слядок» адсюль прыбраць і пакладці каля дарогі. Вернікі былі супраць і ўгаворвалі не чапаць святы камень. Аднак да іх меркавання не прыслухаліся... І, як вынік, — тым летам здарылася страшэнная сумхеня. Камень адра-

Да «божага слядка» і цяпер часта прыходзяць па дапамогу.

Анатоль КАВАЛЬЧУК паказвае адхілы Мір-гара.

прыягала да сібе. Тут праводзілі вясельскія пахавальнікі кірмашы, якія сталі традыцыйнымі і збіралі вялікую колькасць людзей. Прычым не толькі з наваколных вёсак — прыязджаў і людзі здалёк. Набыць сёбе-це ці прадаць, а таксама абавязкова наведаць царкву, пастаяць у ўпамроку са свячэнай, памаліцца і адчуць па-лёгка на душы.

Сасна, вядома, не захавалася, але доўгі час заставалася «божы пянёк» (месціны казалі, што менавіта ад таго дрэва). Да яго прыходзіла шмат вернікаў. Таму Пахроўская царква не пуставала. Аднак з цягам часу храм пачаў прыходзіць у заняпад і зусім разбурыўся. Тутэйшыя жыхары, лаводле расповедаў сваіх дзядоў, узгадваюць: маўляў, гэта адбылося яшчэ да рэвалюцыі 1917 года. Пасля таго як царква разбурылася, месціны пачалі знаходзіцца на схілах Мір-гары абразы. Казалі, што гэта нездарма, і людзі не пакінулі па-за увагай гэтыя знакі. Усёй талкай сабралі грошы і пабудавалі новую царкву.

Але гэты храм прастаў нядрэўна. Захавалася дакладнае сведчанне аб тым, што 7 лістапада 1933 года ў гэтых мясцінах забілі мясцовага хлопца. Злодзей не знавалі, але сучасны жыхары вырашылі, што ён мог хавацца ў царкве на Мір-гары.

Да «божага слядка» і цяпер часта прыходзяць па дапамогу.

(паветра і сапраўды больш чыстае, нават нейкае празрыстае, здаецца, больш халоднае, чым унізе, дзе мы пакінулі машыну. — Аўт.). — Хоць і не Джамалунга, аднак для Беларусі — сапраўдна адметнасць. Ды і лес тут у натуральным стане, які і павінен быць. Я заўжды ўзгадваю словы акадэміка Дзмітрыя Ліхачова: ён казаў, што прыродныя комплексы толькі тады маюць асабліва цікавае, калі там не праводзіліся і не праводзіцца ніякіх гаспадарчых работ. Дарчы, такі прычып распускоджавецца на асабліва ахоўных тэрыторыях. А для звычайнага лесу гэта рэдкасць — можна лічыць, што Мір-гары ў нечым пашанцавала.

На месцы колішняй Пахроўскай царквы напрыканцы 1990-х гадоў вернікі ўсталявалі металічны крыж. Як успамінаюць былых часоў, ды і не забываюць, што гэтае месца сапраўды святое, калі ўспамінаюць людзі ідуць сюды, каб адчуць усё гэта. Пяць гадоў таму да крыжа на Мір-гары прыязджаў паклініцтва і адслужыў тут малебен мітраполіт Мінскі і Слуцкі, Патрыярх экзарх усяе Беларусі Філарэт. Усё гэта, вядома ж, нездарма. Шкада толькі, што няма той царквы, якую ўзьяла калісьці Сафія Слуцкая, а пасля адбудавалі тутэйшыя вернікі.

Многія прыязджаюць на Мір-гору, каб адпачыць. Ненадалёк зроблены лаўкі і стары. Аднак нейкага пастаяннага маршруту няма. Між тым, тут можна абудоваць проста шыкоўны аб'ект, якім, упэўнены, зацікавіцца шмат турыстаў. Не трэба нічога і прыдумляць — такая прыгожасць навука і столькі ўсяго цікавага можна даведацца ў Мір-гары парослыя лесам і, блукаючы па малюнічых сцяжынках, быццам набіраюцца сілы. Нават за невялікага гадзіну, праведзены тут, зараджаюцца душэўнай энергіяй і актывізмам.

А ў фоталагічны момант Мір-гору амальнай зонай. У сэнсе: у гэтых мясцінах, верагодна, схаваны рэшткі старажытнасці... пірамід. Застануцца нават сведчанні пра НЛД: быццам бы ненадалёк бачылі тры арнаментальныя шары, якія сваяліся. Таксама кажучы, што адшукалі незвычайнага па тэалагічным складзе камяні. Хутчэй за ўсё, гэта рэшткі акамянелых слядоў марскіх жывёл і дагэтуша яны некалькімі сотнямі міліянаў гадоў...

Так што з Мір-гарой усё вельмі няпроста (як казаў некалькі адзін з герояў Булгакава) і гэты таямнічы не варта хаваць. Наадварот — трэба, каб як мага больш людзей прыходзіла да Мір-гары. Каб адчуць відавочнае і неверагоднае гэтых выдатных мясцін.

Мікалай ЛІТВИНАЎ. Фота аўтара.

ДЗЯДУЛЯ ПА ВЫКЛІКУ

Новае год трэба планаваль ужо цяпер. Гадзіны Дзеда Мароза, гэтак жа як і месцы ў кавярні, распісваюцца яшчэ задоўга да свята. І чым пазней вы пачыняеце мітусіцца, тым менш застаецца варыянтаў і тым складаней знайсці якасны «тавар». А вам так хочацца падарыць сваім дзецям сапраўднае свята. Тады майце на ўвазе: нават за адны і тыя ж грошы можна атрымаць Дзядоў Марозаў рознай якасці.

ГАРАДСКАЯ «ЁЛКА»

У мінулым годзе я вадзіла свайго маленькага сына на адну з «гарадскіх ёлак». Успаміні, які захаваўся ў хлопчыка ад гэтай падзеі: «Мяне Баба Ёжка да Дзеда Мароза не пушчала». Пасля спектакля свята, што складалася з супрацоўнікаў дзіцячага палаца, адгароджвала самага галоўнага персанажа ад дзяцей і іх бацькоў і тлумачыла: «Гэта не наш Дзед Мароз, ён заказаны і вельмі спяшаецца да іншых». Усё адчуване ад рашэння было сапсавана. У выніку нават падарункам нам уручала Баба Ёга. А для яго мы вучым верш, для якога цэлы месяц імкнуліся быць добрым хлопчыкам? Хіба для не? На гарадскіх святах гэта даволі частая практыка, што навагодні падарункі ўручаюць адмоўныя персанажы, ці наогул іх выдаюць у распранальнях. Камерсыйныя Дзядулі Марозы знікаюць яшчэ больш раптоўна, чым з'яўляюцца. На вялікіх гарадскіх паказах, калі дзядулі і падыходзяць да дзяцей, вельмі малым не пабрэдацца да іх праз натоўп больш моцных старэйшых хлопчыкаў і дзядуцкаў. І дзіця так і застаецца без цуду: бо самы галоўны чараўнік аказваўся недаступным: не заўважыў маленькага чалавека, не паціснуў ручку, не сказаў лакавага слова.

Ад рашэння ў дзіцячым садку таксама можна не атрымаць задавальнення. Часта з-за грашовых інтарэсаў кіраўніцтва садкоў замаўляе Дзядоў Марозаў не самай лепшай якасці. Бывае, што апошня «адсцягваюць» загадчыцы грошы, каб тая дала ім магчымасць падзарабіць на дзіцячых рашнішчах.

ПЕРСАНАЛЬНАЕ СВЯТА

Можа «купіць» персанальнага Дзеда Мароза? Візіт Дзеда Мароза і Снягуркі можа каштаваць ад 20 тысяч да 20 хвілін знаходжання, да 200 долараў у навагодняе ноч. Кошт залежыць ад раёна, у якім вы знаходзіцеся, ад працігласці праграмы і ад таго, на якія часі дзень вы замаўляеце ацэнкаў (так, чым бліжэй да свята — тым даражэй, пасля 1 студзеня цэны пачынаюць «падаць»).

Калі вы тэлефануеце ў нейкае агенства і вам гатовы прадаць навагодняга ацэнкаў, які каўбасу ў краме, ёсць сэнс задумацца пра якасць такога «наштампаванага» тавару. Па тэлефоне вы можаце і не атрымаць праўдзівай інфармацыі ад кратэйных агенстваў: на другім канцы проваду сядзяць навучаныя людзі, якія ўмеюць «вешаць лапу на вушы». Дзякуючы тэхнічным дасягненням можна падрабіць любыя якасныя фатаграфіі і відэаролікі. Ды і дзе гарантыя, што за бародой схаваны менавіта той Дзед Мароз, якога вам паказалі на фота. Добрых ацэнкаў шукаліце на рэжымедачых знаёмых, на святонных паказах — дамаўляюцца з перадабачнымі артыстамі, многія з іх падзарабляюць на святах. Хочаце эканоміць — зьвяртайцеся да самога Дзеда Мароза, бо інакш вам даявядзецца плаціць працэнты і агенству, у якім ён працуе.

Перад навагоднімі святамі па горадзе снуюцца сотні пераагранутых Дзядоў Марозаў, для многіх з іх — гэта проста магчымасць падзарабіць. На жаль, такая дзеяннасць, звязаная з работай з дзецьмі, пакуль не ліцэнзуецца і падацца ў Марозы можа нават любы чалавек, якому трэба набіраць грошай сабе «на палыня». І калі да вашага дзіцяці прыйдзе нехта абяваць і непрафесійны, ёсць рызыка, што пасля падобнага візіту малы перастае верыць у Дзеда Мароза. Сярод ацэнкаў ёсць і такія, якія здольны перавярнуць дзіцячы сусвет, што нават старэйшыя дзеці пачынаюць верыць у цуд. Так, у адной сям'і пасля візіту Дзеда Мароза дванаціццагадоўны хлопчык шураўху тату за рукаў: «Я раней не верыў, што так бывае. Але ён са-праўдны!».

Сёння даволі распаўсюджана, калі Дзед Мароз проста прыходзіць, уручае падарункі і знікае. Вядома ж, гэта самы танны варыянт, але ці дасць ён адчуванне свята. У той жа час, калі Дзед Мароз пагасце ў вашага малага крыху болей, эмоцыі ў дзіцяці будуць зусім іншыя. Прынамсі, калі вы запрашаеце Дзеда Мароза дамаць аднаго маленькага дзіцяці, 15-хвілінная праграма будзе дастаткова. Калі малы некалькі і ім па 3-5 гадоў — няма сэнсу замаўляць праграму, бошую за паўгадзіны. Калі ранішнік ладацца для дзіцячага калектыву (некаторыя бацькоўскія камітэты складаюцца і запрашаюць артыстаў для сваёй групы ў дзіцячым садку ці класа) — можа хопіць гадзіны. У пачатковай школе і садку замаўляюць «класкі»: карагод, чытанне дзецім вершаў. Але так Дзядуля Марозам даецца магчымасць скалтуріць: не трэба дадаткова рыхтавацца, дзеці ўсё зробіць самі. А розныя конкурсы, гульні, загадкі, тэатральныя экспромты з дзецьмі зольныя зрабіць ранішнікі больш дынамічнымі, вясёлымі, запамінальнымі. Нават з дзіцячымі вершычкамі трэба быць вельмі асцярожным. Часам мамы пачынаюць сьварыцца: «Чаму маё дзіця на ранішніку не чытала верш?» Адна рэч, калі дзіця гэта робіць з радасцю, годасцю, задавальненнем. І зусім іншая, калі раскажаць вершыч — сапраўдна пакута. Малое апускае галаву, нешта цыцкае мармыча сабе пад нос, пачынае церабіць ручкай сваю вопратку. Дарослыя мілуецца, а ў малага шок. Некаторыя мамы наогул пачынаюць крычаць-падказваць, вівачыцца, ці апраўдаецца: «Ён ведае, мы ж вучым!». Ранішнік робіцца не для бацькоў, і дзеці не павінны выступаць

перад дарослым як на экзамене. Свята ладзіцца, каб хлопчыкі і дзядуцкі атрымалі радасць.

Уявіце яшчэ такую сітуацыю: на вялікім ранішніку пакуль уся дзятва перакажа свае «хатнія загадкі», астатнія засумуюць. Часта бывае і так: адзін раскажа, «скінуў з сябе цяжар» і пачынае сваёліць, перахаджаць іншым. А час бяхыць, Дзядуля Мароз спяшаецца да іншых дзетак, таму ранішнік можа праісці неўважліва. Для вялікіх «ёлка» пажадана, каб у сцэнарыі быў хоць бы яшчэ адзін дадатковы персанаж. Двум ацэнкам цяжка ўтрымліваць увагу на тоўпай дзяцей. Тым больш, што Дзед Мароз — фігура стагатычна: ён не можа, як Снягурка, націцца па ўсёй зале. Трэба адпавядаць свайму старынам персанажу, ды і «экспіроўка» не дзаваліе: у такім касцюме мала што бачна, нават падарункі даставаць з мяшка з-за доўгай барды цяжка. Акрамя таго для дзяцей, асабліва старэйшых, дадатковы персанаж — гэта нейкая інтрыга, канфлікт, цікавасць.

СПРАВА СЯМЕЙНАЯ

Для сужэнцаў Алега Драздова і Алесі Лучыны Новае год — напружаная праца. Ужо ўсё з гадоў яны працуюць Дзедам Марозам і Снягуркай. У творчай майстэрні «Дразды» яны на працягу ўсяго года праводзяць разнастайныя дзіцячыя праграмы, і нягледзячы на гэта, да кожнага Новага года пачынаюць рыхтавацца за некалькі месяцаў: на ролетчых стаяцкіх голас, паходка, дыханне, прымудляюцца новыя сцэнарыі. Штогод абнаўляецца касцюм. Дзядуля Мароз павінен быць прыгожым і не хадзіць у бруднай шубе. Але ж у навагодні дні не расстаецца з ёй нават у машыне: каб не псаваць імідж казанскага персанажа. Часам некаторыя ацэнкаў здымаюць дарогі касцюм у машыне: каб не псаваць імідж казанскага персанажа. Часам некаторыя ацэнкаў здымаюць дарогі касцюм у машыне: каб не псаваць імідж казанскага персанажа.

Дзед Мароз, які прыходзіць да дзяцей, павінен адпавядаць на усю сям'ю. Свайго дапамагаюць рабіць свята, яны скачуць праз скакалку, залазюць на крэсла, каб працягнуць за дзіця забыты верш, падпярэваюць ацэнкам. Каб стварыць у малых уражанне чараўніцкі свята і пераемнасці ў пакаленнях, Дзед Мароз зьявляецца да самых старэйшых (дзядуля і бабуля), што прысутнічаюць на свяце: «А памятаеце, як я да вас прыходзіў?». Каб малы паверыў у чараўніка, добра, каб загадаў ён разам з мамай напісаў ліст. Калі Дзед Мароз вшыравае з кішэні гэтыя пасланні, усю сумненні ў яго сапраўднасці знікаюць.

Звычайна людзі замаўляюць рускамоўнага Дзеда Мароза, але ў мяне ёсць мара рабіць для людзей ранішнікі па-беларуску. Калі будзе такі попыт, мы да яго гатовыя.

Наўрад ці добры Дзед Мароз атрымаецца з пераагранутым у навагодняе касцюм студэнта. Пажадана, каб у героя персанажа была педагагічная адукацыя, а яшчэ лепш, каб у яго было свая дзіця. Каб ён ведаў, як жыць у маленькіх людзей, чым цікавацца, а самае галоўнае, любіць малы і быць гатовы да любых нечаканасцяў. Напрыклад, хлопчыкі і дзядуцкі да трох гадоў наогул могуць стужацца любога незнаёмца, не тое што баратадга дзядуцка, які сваям басам і дарослых здольны напалохаць. Таму даволі часта першай сустрэкаецца з дзіцем Снягурка — яна разведвае абставіны і падае Дзеду Марозу пэўны сігнал, як заходзіць, напрыклад, сагнуцца у тры паўны і абірацца на посах, каб не сплужаць малых сваім ростам.

Вялікая колькасць тэжасты, якія мы вучым, да нам магчымасць вар'іраваць, падстроівацца пад дзеця, — расказваюць Алег і Алесь... Сустрэкаюцца вельмі складаныя дзеці. Бываюць і вельмі разумныя, якія самі шчыра хачуць расказаць. Напрыклад, адна яццядзеньна дзяткачка нам некалькі старонак з пазмы «Мішчыры» прачытала. Часам дзіця не хоча слухаць нашы вершыкі і заўважыла: «Дзядуля Мароз я не хачу гуляць у тваю гульні, лепш паглядзі, як я адціскаюся, падпярэваюць, дзе я спілю». Тут трэба збыцца на сваю праграму і пераклічыцца на прапановы дзіцяці.

Дзеці дзядуцка з Дзедам Марозам сваімі ведамі, паказваюць тое, чаму навучыліся за год. І вельмі важна, каб чалавек, які прыйдзе да вас у касцюме навагодняга персанажа, здолеў заўважыць і ацаніць гэты. Як адзначае Алег, Дзед Мароз дапамагае выхоўваць дзятку: «Новы год робіць малымі добрымі, прыгожымі, упэўненымі ў сабе. І тым 15 хвілін, што малы быў з Дзедам Марозам, ён можа пранесці праз усю жыццё. Такія хвіліны здольныя змяніць многія пачынанні ў дзіцяці, зарадзіць дабрыню».

Алена ВАЙЦЯХОВІЧ.

«ГОРКА!» ПА-БЕЛАРУСКУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Калі Віта і Алёша папрасілі правесці ўрачыстую рэгістрацыю іх шлюб па-беларуску, супрацоўнікі ЗАГСа настойліва пачалі адгаворваць маладых: «Навошта вам гэта трэба? Вашы госці нічога не разумеюць». «Мы плануем браць шлюб у стылізаваных касцюмах. А гэты нашы хоць і не разумеюць па-беларуску, але практычна ўсё разумеюць, — парывалі закаханыя ў адказ. — І яшчэ, ведаеце, да нас на вяселле карэспандэнты «Звязды» прыедуць...». Апошні аргумент аказаўся самым дзейсным. «У вас усё так сур'ёзна?» — «Ну што ж вы пытаецеся. Безумоўна, сур'ёзна, у нас жа на ўсё жыццё (смяецца)». — «Ну тады добра».

— Супрацоўнікі ЗАГСа не могуць адмовіцца, бо ў нас дзве дзяржаўныя мовы, але любымі спосабамі імкнучы адгаворваць маладых. І ў Мінску, у адрозненне ад раённых цэнтраў, так практычна ўсюды. Прынамсі, многія з дзядуцка, з якімі я пазнаёмілася на форумах падчас падрыхтоўкі да вяселля, сутыкнуліся з падобным непараўменнем. Спадзяёмся, што прыйдзе час, калі так жа настойліва будзе ўгаворваць браць шлюб па-беларуску.

— Усе дзядуцкія мараць пра белую пышную сукенку і вэлюм... — Я таксама, як і большасць незамужыя дзядуцка, любіла назіраць здалёк за нявестамі ў белых сукенках. Але самой хацелася нечага іншага, незвычайнага. Прачытала, што раней нельга было выходзіць замуж у белае сукенку, бо белы колер у нашых продкаў сімвалізаваў смерць. Дзядуцкія апраналі белае сукенку, аздобленыя чырвонымі ўзорамі (чырвоны колер сімвалізаваў жыццё). Такім чынам, лічылася, што смерць і жыццё спалучыліся, а нявеста пачынала ў большым статусе і пераардавала ў статус жонкі. Я ж не хацела памёрці і не ўважскаруць (смяецца).

Ірына ШУБЕРТ, вядучы мастак аддзела страчавыштыя вырабы Навуковага вытворчага РУП Беларускае народнае рамстваў «Скарбіца».

— Жанчыны замаўляюць, як правіла, не традыцыйныя вясельныя касцюм з чырвонай шышкункай на белым фоне, а трансфармаваны. Адна нявеста, напрыклад, захачела, каб шышкунка была блакітнай. Беларуская ж, якая выходзіла замуж у Францыі, папрасіла вышыць на касцюме залатыя ўзоры. Шчыра прызнацца, ніхаста звяртаецца людзі па вясельныя строй. Тры разы на год, не больш. Як правіла, замаўляюць, але здараецца, набываюць і гатовыя строй. Жаночыя вясельныя касцюм абдысца мінімальна ў 500 тысяч, мужчынская кашуля каштуе ў сярэднім тысяч 300—400. Кошт залежыць ад якасці тканіны і ад вышыўкі (машынная ці ручная, шмат узору ці не). Замаўляюць касцюм і работнікі ЗАГСаў, пераважна з раённых цэнтраў, для правядзення абрады рэгістрацыі шлюбав.

Наталія ДУБАЛЕКА, началь-

— А з пошукам стылізаваных строяў цяжкасць не ўзналіка? — Спачатку думалі набыць гатовую сукенку ў «Скарбіцы» ці «Купаліцы», але нічога не прыйшлося даспадобы. Паўсюль прадставілі нацыянальныя касцюмы, а мне хацелася нешта стылізаванае, больш простае. Ды і кошту на тое, што было, шчыры прызнацца, кусаліся. Тэлефанавалі і на слухае прадпрыемства, дзе нам прапанавалі замовіць некалькі нацыянальных касцюмаў. Оптам, маўляў, і ім выгаднае, і нам танней атрымаецца. У выніку вырашылі пакаці сукенку ў прыватным атэль па экзіказ, які я сама намалывала. За вышыўку я аддала 200 тысяч беларускіх рублёў, за пашыў — 150.

— Мне кашулю на першы дзень набылі ў «Скарбіцы» ажно за 360 тысяч рублёў, — распавядае Алеськія. — Можна было купіць і танней, але хацелася, каб усё ж там было больш вышыўкі. Вяселле ж не кожны дзень бывае. Праўда, не без дапамогі маці і знаёмай, якая займаецца камп'ютарнай вышыўкай. Узор нявеста выбірае таксама сама, ён сімвалізуе моцную жонку.

— Толькі пасля мы выпадкова даведзіліся, што ў Музеі народнай архітэктуры і быту, што ў Строчыцах, можна было ўзяць нацыянальную вопратку напрокат. Але мы не шкадуем, што страцілі столькі грошай, бо сваімі строямі зможам радаваць людзей і пасля вяселля. Мо на якое свята завітаем.

— Чаму вы вырашылі ладзіць вясельны абрад менавіта ў Дудутках? — Прычына ў тым, што выбар у нас вялікага не было. Калі б ладзілі ў Ратушы, паехалі б туды. У Мінску, паблізу, вясельны абрад праводзяць толькі ў Строчыцах ды Дудутках. Улетку мы з'ездзілі і туды, і туды. У Строчыцах нам вельмі спадабалася. Вельмі прыгожа і самабытна. Ідэальнае месца для тых, хто збіраецца гуляць вяселле летам ці вясной. Ды і кошт, у параўнанні з Дудуткамі, больш прымальны. Але мы пабылі бруды. Там жа сцяжыні не асфальтаваныя, а звычайныя, як у вёсцы. Ды і вясенню там надзвычай шэра, у мяне складалася адчуванне, што трапіла ў пакінутую вёску. Вось і спыніліся на Дудутках.

— Я нас капрадмета не было. Але з узрастам мяне родная мова падабаецца ўсё больш. Калі выпадае магчымасць, стараюся гаварыць па-беларуску. Часта мяне турбаваў думкі, што сорамна жыць у Беларусі і не ведаць роднай мовы. Вось так я і вырашыла вёсці абрад па-беларуску. Нават касцюм для рэгістрацыі шлюбав заставіла ў Мінску з беларускім каларытам. Хачу параіць гэты зрабіць і сваім калегам. Цяпер мараў знайсці якасны фанатэраму з нацыянальнымі матывамі. Хочацца праз вашу газету звярнуцца да Белтэлерадыёкампаніі: можа б там пайшлі наш насустрэч і прадалі што-небудзь падыходнае.

— Юлія СКІРПІЧЫКАВА, галоўны спецыяліст ЗАГСа Ленінскага раёна Мінска: — У нас у краіне дзве нацыянальныя мовы. Таму калі ёсць такая неабходнасць, рэгіструем і па-беларуску. Усё залежыць ад жадання. Як паказвае практыка, ахвотных такіх няшмат — 3-4 пары на год. Я ў штодзённым жыцці

— Абрад праводзілі па нашай просьбе па-беларуску. Мы замаўлялі музыку. Таму пакуль мы з Вітай п'ялі першы сямейны хлеб, кавалі падкову і ліпілі з гліны свіцёлку, госці спявалі беларускія песні і прытанцоўвалі. Паўтары гадзіны праяліцкі неспрыкетна. А пасля паехалі ў Прылуку, дзе нас сустрэклі традыцыйнымі беларускімі стравамі — вясковымі каўбаскамі, калдунамі, квашанай калупстай... — гаспадары сядзіць.

Напрыканцы нашай размовы я папрасіла Віталію і Алеськія пажадаць што-небудзь маладым людзям, якія ў будучым плануюць таксама браць шлюб па-беларуску.

— Пакуль што, на жаль, маладыя ў нацыянальных строях ды і беларуская мова ўвогуле ўспрымаюцца ў Беларусі як экзотыка. Хочацца, каб гэта як мага хутчэй стала нормай, а насустрэч падобным ідэям ішлі не толькі родныя і сябры, але і дзяржаўныя ўстановы і прадпрыемствы, што таксама немалаважна.

Надзея ДРЫЛА. Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

не карыстаюся беларускай мовай, таму мяне прасцей праводзіць рэгістрацыю, безумоўна, па-рускі. Ды і госці родную мову не заўсёды разумеюць.

Алесь СЕРЖАНОВІЧ, журналіст: — Мы з будучай жонкай папрасілі ўрачыста зарэгістраваць наш шлюб па-беларуску. Няма праблем, пачулі ў адказ. Перад роспісам да нас падышлі і пацкавіліся, ці не перадумалі мы выпадкова. Спандарыня, якая нас рэгістравала, добра чытала па-бел

Край на Здароўе

Выпуск № 49 (163)

КАБ ЛЕПЕЙ ДЫЖАЦЬ, ЧУЦЬ І РАЗМАЙЛЯЦЬ

На вашы пытанні адказалі загадчыца дарослага сурдалагічнага аддзялення Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтры отарыналарынгалогіі Ніна КАСЦЮК і загадчыца фаніятрычнага аддзялення гэтага ж цэнтры Наталля КАНОЙКА.

Здароўе на талерцы

Смузі — на сняданак... Смузі — на абед...

Слова «смузі» (або «смусі») увайшло ў наш лексікон нядаўна, але ў гэтай стравы ўжо няма прыхільнікаў, узброеных блэндарамі. Смузі — гэта не толькі смачна. Смузі — гэта яшчэ і выдатны сродак для зніжэння вагі і падтрымання жывага тонусу. Дарчы, псіхалагі сцвярджаюць, што смузі — сапраўдны антыстрэс, той жа спосаб выражэння ў дзяцтва, што і папулярныя цыпер сайты для аднакласнікаў. Пацягнуць сабе смузі праз трубачку — і нібы вяртаешся ў шчаслівы час, калі дровы былі вялікай, а грошы, выдадзеныя мамой на абед у сталовую, трапіліся на малочныя каткілі ў кулінары. Ніякіх турбот, і жыццё толькі пачынаецца. Хто ж ад такога адмовіцца?

Прывабнасць смузі яшчэ і ў тым, што прыгатаваць яго не складае ніякай цяжкасці: дастаткова толькі змяшчаць усе інгрэдыенты ў блэндары да стану далікатнай густой масы. Што ж такое смузі? Англійскае слова «smoothie» азначае «аднародны, мяккі». Гэта азначэнне вельмі дакладна характарызуе смузі-стравы, якія гатуюцца з дапамогай блэндара. Першапачаткова смузі падавалі як дэсерт у выглядзе расцёртых ягад або садавіны, у якія дадаваліся малако, сок або ёгурт, а таксама кавалачак лёду. Праз нейкі час высветлілася, што смузі-стравы — выдатнае дыетычнае харчаванне, якое дазваляе хутка і з задавальненнем.

Як гатуецца смузі-стравы? Існуюць два віды смузі: у першым выпадку аснову каткілію складае агародніна, у другім — садавіна. Далей усе залежыць ад вашай фантазіі: мюслі, парасткі пшаніцы, семкі, лісце шпінату, пятрушкі, сельдэрэй і г.д. У якасці вадкага складніка можна браць малако, сок, ёгурт, мяккі тварог.

Што такое смузі-дыета? Прынцып смузі-дыеты просты: замест звычайных снадарэнняў, абеду і вярчэрны вы падамоўваецеся сытным, лёгкім і смачным каткілем. На працягу дня вы прымаеце ад 3 да 5 разнастайных смузі. Калі вы не гатовыя цалкам змяніць прыёмы ежы каткілямі, паабедзіце як звычайна, а снаданне, полудзень і вярчэру змяніце на смузі. Такая дыета дазволіць вам за тыдзень «скінуць» два-тры кілаграмы.

Чым карысныя смузі-стравы? У смузі ўтрымліваецца вялікая колькасць вітамінаў і мінералаў. Большая частка каткілію — гэта здаровыя раслінныя клетчатка, якая добра засвойваецца. Смузі вельмі пажыўныя і пры гэтым могуць мець малую колькасць калорый. Вы хутка насыцецеся, нягледзячы на тое, што яны дастаткова лёгкія.

Якія правілы смузі-дыеты? Смузі цудоўныя ў якасці дэсерту, і туды не варта думаць пра іх інгрэдыенты: вы проста закладваеце ў блэндар усе, што вам падабаецца. Аднак калі вы вырашылі сеці на смузі-дыету, вам давядзецца адмовіцца ад каларыйных прадуктаў і захаваць наступныя ўмовы. У якасці вадкага інгрэдыенту выкарыстоўвайце толькі абслухшчаныя ёгурт, малако або кефір. Калі вы дадаеце мюслі, сацыце, каб яны не ўтрымлівалі разніккі і шакалад.

- Садавіна павінна быць як мага менш каларыйнай. Ададайце перавагу кіт, абрыкосам, яблыкам, слівам, а таксама розным ягадам, а вось ад бананаў і вінаграду лепш адмовіцца.
- У любым смузі-рэцэпце вы можаце выкарыстаць ільняныя зярняты — выдатную крыніцу клетчаткі і каштоўных антыаксідантаў, пры гэтым яны ніяк не ўплываюць на смак.
- Дадавайце ў каткілі з агародніны як мага менш солі або змяняйце яе малаатай сухой марской капустай.
- Для таго, каб вы паспелі насыціцца, не піце каткілі, а ешце чайнай або дэсертнай лыжкай.
- Калі не хочаце перабраць калорый, не піце вельмі халодныя смусі. Смакавыя рэцэптары пры нізкай тэмпературы ежы не паспяваюць яе распазнаць, таму адчуванне насычэння прыпазычаецца. Ці не шкодна смузі-ежа? Доўга сядзець на смузі-дыете не рэкамендуецца. Адсутнасць цвёрдай ежы прыводзіць да вядаў перысталтыкі кішчэніка.

ВОСЬ НЕКАЛЬКІ ПРЫКЛАДАЎ СМУЗІ-СТРАЎ

Апельсінава-ягадна: спатрэбіцца 1 шклянка апельсінавага соку, 4 ст. лыжкі любых ягад, 250 г абслухшчанага ёгурту і 1 ч. лыжка мёду — усе перамяшчаць у блэндары.

Ягадна-працінава: 250 мл свежых або маржжаных чарніц, 250 мл журавінавага соку, 2 яйкі. Убіце ў блэндары яйкі з чарніцамі, затым паступова ўлівайце ў сумесь сок да атрымання густога напою.

Класічная з агародніны: шклянка 1-працэнтнага кефіру, 1 спіны памідор, 1 агурок, зялёная кропу, пятрушкі, салата або сельдэрэй, доўгая часнаку, соль, чорны молаты перац. Памідор абліце кіпенем і зніміце скуру, парэжце кавалачкамі агурок, сельдэрэй або салату. Змясціце ўсе ў блэндар, узбівайце да атрымання аднароднай масы.

Падрыхтавала **Вольга ЦЫБУЛЬСКАЯ**.

А БЕЛАРУСКІ ЯБЛЫК СМАЧНЕЙШЫ!

Фота Вольга ЗІНЧУК

Слава слова

«НА ЎСЁ ДОБРАЕ І ЗДАРОВАЕ...»

Неяк зусім выпадкова ўдалося разгаварыць старэйшую жанчыну з невялічкім вёсачкі Кругала, і яна пачала прыгадваць, якія некаторыя клінікі да жанчын-парадзіці і яна была бабкай-паўтэхай. Самы спрыяльны момант у гэтым чыста наваколлі. З гонарам прамаўляла яна, што калі б усё дзяцей, якіх ёй дывалос прыняць за сваё жыццё, сабраць у адно месца, дык было б вялізнае шмат. Паціху-паціху бабулькі і нагаварыла мне пару замоў са свайго надзвычайна важнага і такога неабходнага занятку. «Багародзіца Дзева, радзіліся! Багата Марыя, Гасподзь з табай. Слэйна ты ў жонах і блаславенні плод чрова Твайго, яко Слава, нарадзіла ўсіх душ нашых. Маці Прачыста Багародзіца, Дзева Цудоўная Марыя, прашу я цябе, раба твая (імя). Як ты Сына свайго нарадзіла, Ісуса Хрыста, так нарадзі мяне, рабу Госпада (імя). Аднак маю кроў, і жылі, і саставы, і косці мае. Каб, як у маладога дзіцяці, храсты адрадыліся, так і лек у рабы божай (імя) аднавіўся, і вазрадыцца з нараджэннем маім. Амінь» («Замова на здароўе маці пасля цяжкіх родаў»). «Каб удала зажабрацца, трэба дастаць курныя яйкі з двума жаўткамі, звяржце яго і спяжыце ў ежу. Пры паўпеленні крывацёку ў цяжарны, найперш, звяртаюцца да знахароў і шпунтоў, якія ці непасрэдна загаварваюць кроў, ці папярэдне нашталююць на хлеб, які і даюць есці цяжарнай. Хворую, акрамя таго, абводзяць тры разы вакол стала». («Парады, якія даюць цяжарным, маладым жанчынам, каб яны лягчы цяжаралі і ведалі, да каго звяртацца на першую дапамогу пры пільнай патрэбе».)

Прыгадваецца і тое, які выявілася для мяне наступнае — замова, якія найбольш часта сустракаюцца. Як думалася раней, — ад замаўлення хворых збоў. Насамрэч, цяжка знайсці чалавека, у якога б яны не балелі. Але аказалася крыху па-іншаму — за ўвесь час запісу ці ні сама болей замоў ад грыжы. Ніяк не мог даўмецца спачатку — чаму ж гэта так? Потым, калі пасталеў сам, калі пачаў разважаць у многім па-іншаму, то прыйшоў да прастай высновы: яно і сапраўды так, бо ж людзі займаліся пастаянна цяжкай, знявальнавай фізічнай працай, дзе не заўбоды ўдзялялася адпачынку, пабыць у спакойным стане дзень-другі. Калі і выпадаў такі перыяд, то гэта калядныя святы, лыбокай зімою. А ўвесь

астатні гадавы цыкл быў надзвычай напружаным, дзе ўсё было прадумана і заплававана загадай, а потым яшчэ і нечаканым, непрадбачаным карэктывам, унесеным ці сацыяльным жыццём, ці прыроднымі катаклізмамі, ці, як мы ўжо згадалі, шматлікімі хваробамі саміх працаўнікоў. Выжываліся, надрываліся і як заканамерны вынік — пакуталі грыжы, якая вельмі часта даводзіла да заўчаснай смерці, да перарываў жывага шляху. Продкі наіўна спадзяваліся, што і ад гэтай хваробы, як і ад усюг іншага, таксама можна, няхай сабе і з пэўнымі цяжкасцямі, выратавацца: вымаліць сабе ранейшыя моцнае здароўе ці зрабіць так, каб хочы ніколі і нічога не балела. «Дуб на моры, месяц на небе, а ў месца дэва браты ўмесці не сыходзіцца. Каб гэта грыжа развалілася, размылася па бабіне, па гарошыне, па калатніне, каб яе ветрам здула, каб у гэтага чалавека (імя) грыжы болей не было. Амінь» («Замова ад грыжы», в. Дабраслаўка); «На Сяншчы гары стаіць сасна, пад той сасной — Маці Марыя гуляла, ад грыжы замаўляла і згрызала і на дванаццаць соку заклівала і Ісуса Хрыста на дапамогу заклікала. Ісус Хрыстос і (імя) памагаш стаў. Амінь» («Замова ад грыжы», в. Пучынь); «дзе грыжа скорбяна, успыльчывае, шчокі медныя, зубы жалезныя, нос валавыя, вочы булатныя, медзю падпяласца. Ідзе грыжа, ласы з карнямі рве і рабу божаю (імя) сушыць. Ідзі ты, грыжа, у чыстае поле, там ты разыгрыйся. Там ты разгуляйся, не сушы болей рабу божую (імя). Няхай мае словы будуць крэпкія, як замкі. Амінь. Амінь. Амінь» («Замова ад грыжы», в. Шташаны); «Грызь Марына, па межах хадзіла, травы сабрала, грызь замаўляла (пагаворную, падзіўную). Як гэтым суку не адрастаць, так у (імя) грызі не аджываць (урочнай, насланай і г.д.). Не мой дух — Гасподзі. Госпадзі, палябі мой дух. Амінь, амінь, амінь» («Замова ад грыжы», в. Шташаны); «Не сама я сабою, а гасподню душою. Загаварваю (імя) грызіцу, буркацішчу, падзіўную, падумную, паглядную, прыгаворную. Не сама сабою, Маці Прачыстаю зарою, сам Бог прыступіць, мой дух прылібіць (тры разы прыгавяць замоў, трымаючы хворага чалавека за правую руку). Амінь. Амінь. Амінь» («Ад грыжы», в. Рудка); «Сама маці дзіця радзіла, сама мукі прынімала, не сама грыжу

(Працяг. Пачатак у нумарах за 2 — 4 снежня.)
«Мінск, Алёна. Дзіцяці 3 гады. У нас адноіды 2-й ступені, павялічаны міндаліны. У паліклініцы кажуць, што гэта та ж сітуацыя, калі трэба рабіць аперацыю. Атыту ў нас не было. Сёлета толькі адзін раз быў зацяжыны насмарк. Цяпер наша дзіцячынка хварэе нават менш за аднагрупнікаў. Ці трэба спяшчацца з аперацыяй?»
— Няўянасьце адноіды не з'яўляецца паказаннем да іх выдалення. Для такога ўмяшання ёсць дакладныя паказанні. Калі ў дзіцяці насмарк ускладняецца атытамі, зніжаны слых, ёсць практычна пастаянная закладзенасць носа, яно спіць з адкрытым ротам і прастуджваецца часцей за іншых дзяцей, то выдаліць адноіды варта. Калі ж такіх прычын няма, то спяшчацца не варта, паколькі адноіды тэканка ўсё ж такі патрэбная.
— **Летас быў выпадак, калі яна хралпа...**
— І ўсё ж калі ў цэлым вы адзначаеце станоўчую дынаміку, то выдаліць адноіды не трэба. У прычыне, ва ўсіх дзяцей ёсць падобныя прыявы, але з узрастаннем адноідная тэканка змяняецца і практычна знікае да 12—14 гадоў... Горла часта запаляецца.
— **Так. У нас санаторны садок, і дзеці тут хварэюць часцей, чым у астатніх. Але мы часам нават менш хварэем...**
— Вы павінны назіраць за сваім дзіцем. Не забывацца на прафілактычныя меры: прамыванне носа фізіялагічным растворам, загартоўванне, паласканні горла адварам рамонку, чай з рамонак.
— **А як нам лячыцца, калі раптам зноў хварэем і пачнеца працяглы насмарк? У чала, што нельга грэць нос, таму што адноіды ад гэтага могуць павялічвацца...**
— Адноіды ад прагравання не павялічваюцца. Грэць непажадана, калі няма адтоку з носа. Лепей зусёды спачатку выражцацца да ўрача, паколькі эксперыментальнае над дзецьмі не варта. Тым не менш, самі вы можаце папрамыць нос, даць супрацьвірусныя прэпараты, аскарбіноў, закапчаць нос пратарголам.
— **А колькі можна капаць пратаргол?**
— Да 10 дзён. Па 2-3 кроплі двойчы ў дзень.
— **А які можа быць перапы-**

нак пры вельмі працяглым насмарку?
— Тудні з два. Пратаргол — прэпарат серабра, ён валодае вяржучым і супрацьзапаленчым дзеяннем, ім не нашкодзіш. Калі нос закладзены, то прымяняць сасудазвужальныя кроплі. Абавязкова нос трэба прамываць і лепей за ўсё гатовымі прэпаратамі, такімі, як салін, хумар.
— **У аптцы кажуць, што салін мае нейкі супрацьпаказанні, лепш хумар...**
— Мы не чулі пра такія супрацьпаказанні. Да таго ж, салін больш танны. Калі ў вас будучы нейкі сумненні, можаце запісацца на кансультацыю да нашага дзіцячага сурдалога. Запіс па нумарах 200 85 24 і 200 84 50. Платная рэгістратура — 226 49 52.
— **Можа быць, вы параіце якія-небудзь фізіяпрацэдуркі акрамя інгалтара?**
— Інгалтара ў прычыне дадаткова. Можна і магнітэрапію выкарыстоўваць. Галоўнае, каб доктар паказаў, куды трэба накладваць магніт.
— **А гомеапатычнае лячэнне можна? Нам летам яго прызначалі, і быццам бы стала лягчэй...**
— Калі ласка. Мы не супраць гомеапатыі. Яна таксама можа прыносіць эфект.
— **Гродна, Карына. Раскажыце, калі ласка, што правакэваньня атыты?**
— Напрыклад, дрэнная звычайна калупацца ў вушых. Тым ж ватнымі палачкамі. Здаровыя вушы дастаткова толькі памыць мыльнай вадой і акуратна вычэрці ручніком. Унутр забірацца не трэба. Калі ж вы адчуваеце нейкі дыскамфорт пасля таго, як вычэрлі вушы, можна скарыстацца ватнай палачкай. Але ў некаторых людзей часам узнікае такая залежнасць — штодня калупацца ў вушых. Гэтага рабіць нельга. Скура слыхавага праходу ўтрымлівае вялікую колькасць залозаў — салёных, серных... І нашы ўмяшанні правакэў распускоджанне інфекцыі. Палачкі, дарчы, — касметычныя, не стэрільныя. Любы неасцярожны рух, — і мы можам сарваць пакрыўны эпідэіт, куды патрапіць бактэрыяльная, грыбковая інфекцыя. Калі атыт пастаянна рэцывідуе, мы так і тлумачым пацыенту: пакуль вы не перастаеце ўмешвацца ў вушы, то чым бы вы ні капалі, ні мазалі, атыт будзе вяртацца.

— **Чым можа пагражаць вонкавы атыт?**
— Вонкавы атыт — гэта запаленне скуры слыхавага праходу. Жыццо не пагражае, але калі яны часта, то можа быць утварэнне рубцовай мембраны, зніжэнне слыху і мембрану давядзецца разразаць, каб вярнуць слых.
— **Што эфектыўнае прымяняецца для лячэння?**
— Даволі шмат розных кропель супрацьзапаленчага дзеяння.
— **Якія няправільныя дзеянні могуць нашкодзіць барабаннай перапонцы?**
— Нашкодзіць барабаннай перапонцы могуць нават тыя ж ватныя палачкі. А ўвогуле бывае шмат казуістычных момантаў. Бывае, людзям хочацца пачаць выху лётным падручным сродак і раптам хтосьці паклікаў ці чалавек паслінуў... Вось вам і траўма перапонкі. Былі выпадкі, калі да разрыву перапонкі прыводзіў нават моцны пацалунк у вуху. З вушамі трэба быць акуратней. Менш лазіць у іх, пазбгаць гучных гукаў і, безумоўна, не біць па вушах.
— **Мінск, Кірсь. Чуў, што маленькія навушнікі менш шкодныя, чым вялікія...**
— Вялікія розніцы паміж памерам саміх навушнікаў няма. Усё залежыць ад гучу ў гэтых навушніках. Гук павінен быць камфортным. Вельмі працяглае выкарыстанне навушнікаў можа, зразумела, перагружаць орган слыху.
— **Як жа тады вытрымліваюць музыканы на сцэне?**
— У многіх з іх ёсць зніжэнне слыху. Існуе паняцце вострага і хранічнага акустычнага ўздзеяння. Апошні назіраецца, напрыклад, на якім-небудзь заводзе. Наогул шкодным лічыцца ўздзеянне звыш 90 дБ. З 3 іншага боку, адчуваць слыхавыя магчымасці, таму дастаткова адрацавацца на гучнай вытворчасці літаральна 6-7 гадоў, і ўжо ў маладым узросце будзе назірацца зніжэнне слыху. А вострае акустычнае ўздзеянне — гэта знаходжанне ў калонак або калі нешта выбухнула побач з намі.

— **Пры такіх уздзеяннях слых можна аднавіць?**
— Пры своечасвым звароце — можна.
— **У спадчыну нізкі слых перадаецца?**
— Існуе такая залежнасць, але гэта досыць рэдка. Як правіла, перадаецца цяжкая тугавухасць.

— **Гродзенская вобласць, Ангеліна Аляксандраўна. Што неабходна рабіць, каб пазбегнуць запалення сярэдняга вуха ў дзяцей? Якімі сродакамі лепей лячыць такія атыты? У якіх выпадках захворванне пераходзіць у хранічны стан і чым гэта пагражае?**
— У дзяцей атыты абумоўлены недаакналасцю імунітэту і аналічнымі асаблівасцямі, пры якіх сліз з носа зацкае ў вуха. Па гэтай прычыне трэба правільна карміць дзіця грудным малаком — паднімаць яго па зварышні кармлення ў вертыкальнае становішча. Атыты часцей за ўсё пачынаюцца ў дзяцей з прастудных захворванняў. Калі своечасова не лячыць насмарк, не навушчы дзіця правільна ачышчаць нос, то можа развіцца атыт. Што да ачышчэння носа, то спачатку трэба прадэмаўнаць адну палову носа, потым другую. Калі дзьмуць у дзве адразу, то змесціва можа трапіць у слыхавую трубу. Неабходна прымяняць адекватнае пры насмарку лячэнне — сасудазвужальныя кроплі, прамыванні. Атыт суправаджаецца вострым болям, і ў такой сітуацыі пацыенты звяртаюцца да ўрача, а той прызначае і антыбіётыкі, і кроплі, і фізіяпрацэдуркі. Правільнае своечасовае лячэнне не даць перайсці працэсу ў хранічны стан. Дарчы, хроніцкі атыт можа спрыяць і несвоечасовае выдаленне адноіды. Калі атыт быў двойчы, выдзіце дзіця да ўрача, правярайце адноіды і выдаліце іх.

— **Львельчыцы, Ніна Сяргееўна. Аб якіх праблемах можа сведчыць шум у вушах? Якімі спецыялістам трэба паказацца ў першую чаргу?**
— Калі непакоіць шум у вушах, неабходна прайсці тэрэаўста, каб правярць артэрыяльны ціск, неўролага і отарыналарынолага. Калі апошні выявіць зніжэнне слыху, то накіруе да сурдалога. Шум у вушах любой прыроды лечыцца, на жаль, даволі дрэнна. Чым раней пацыент прыходзіць з падобнай скаргаю, тым больш шанцаў пазбавіцца праблемы, у прыватнасці, пры паталогіі вуша.
— **Гомельская вобласць, Марына. У падлеткавым узросце часта пакутавала ад вушных прабак. Цяпер з такой праблемай сутыкнуўся сын... Скажыце, чаму ўтвараюцца вушныя**

пробкі? Ці будзе гэта назірацца ў атпцы дзяцей?

— Серныя пробкі — гэта, зразумела, не захворванне, а асаблівасць функцыянавання серных залоз вуха. Многае залежыць ад будовы слыхавага праходу. Падчас звычайнага жывання сера можа спакойна паціцца вухам і мы нават не заўважаем гэтага. Аднак слыхавы праход можа быць вузкім або сера — вязкай, і тады ўтвараюцца пробкі. Такія сітуацыя можа назірацца нейкі час, напрыклад, падчас росту ў дзяцей.
— **А як у хатніх умовах лепш за ўсё пазбавіцца пробкай?**
— Лепш за ўсё каб выдаленнем пробкі займаўся доктар. Хоць атыт ёсць спецыяльны сродак, які разраджвае і пакрысе выводзіць серу. Але доктар добра бачыць, ці ўсё выдалена...
— **Баранавічы, Ларыса. Ці можна нашкодзіць сродак ад насмарку? Як пазбавіцца ад закладзенасці носа без іх?**
— Сасудазвужальныя кроплі прымяняюць, як вядома, не больш за 5-7 дзён. Функцыя кропель заключаецца ў сасудазвужальным эфекце, што выклікае змяняэнне сілістайнага носа, адкрывае тым самым большы прасвет для дыхання. З іншага боку, яны так уздзеіваюць на сілістую, што та яна паступова страчвае свае функцыі і пачынае разрастацца. Эсць паняцце медыкаментознага рыніту. Некаторыя пацыенты літаральна жывуць кропель не могуць. Гэта прыводзіць да парушэння функцыі сілістай, якая разрастаецца і закрывае праход. І тут ужо патрабуецца хірургічнае лячэнне — адраэнне сілістай. А вось прамываннем фізіястварам, тым жа салінам, нашкодзіць нельга.
— **А можна прамываць нос растворам марской солі?**
— Можна.
— **А як правільна выкарыстоўваць такі народны сродак, як часнок і цыбуля? Ці можна іх закладваць непасрэдна ў нос?**
— Я не прыхільніца такіх агрэсіўных уздзеянняў. Лепш за ўсё разрабніць той жа часнок і проста падыхчы ім.
— **А над парай у якім выпадку дыхаць?**
— Калі нос закладзены, яго трэба закапчаць. У гэты час, калі ласка, дыхайце над парай. Святаляна БАРЫСЕНКА, Вольга ШАУКО. (Працяг будзе.)

АРТРОЗ: НЕ СКРЫПІ, СУСТАЎ!

Яшчэ некалькі дзесяцігоддзяў таму артроз — дачаснае зношванне ўнутрысустаўнага хрстака — лічыўся прафесійнай хваробай грузчыкаў, якія займаюцца цяжкай манатоннай працай, і спартсменаў, якія атрымліваюць траўмы падчас трэніровак, а таксама адносіўся да разраду ўзроставых хваробаў. Але сёння медыкі б'юць трывогу: артроз атрымаў шырокае распаўсюджванне практычна ва ўсіх групах насельніцтва і ўжо аспрэчвае сваё званне хваробы XXI стагоддзя.

Не ў прыклад запаленчым захворванням суставу — артрытам, якія аб'яўляюцца аб сваім прыходзе бурным пачаткам з рэзкім болям, прыпухласцю і пачырваненнем скуры вакол сустава, артроз дзейнічае спаваля, паступова абмяжоўваючы рух, і без своечасовага лячэння можа прывесці да інваліднасці.
Дык што ж адбываецца пры артросе? Паміж касцамі нашых суставу існуе жэлепадобная праслойка, якая адгрывае ролю амартызатара, што змякчае трэнне падчас скачкоў, разкіх і хуткіх рухаў. Пры артросе па розных прычынах гэта праслойка пашкоджваецца, патамняецца або практычна знікае. У выніку чаго косці пачынаюць церцацца адна ад аду, суставу дэфармуецца.
Дакладныя прычыны ўзнікнення артросу да гэтай пары невядомыя. Лічыцца, што хвароба можа ўзнікнуць пад уплывам некалькіх фактараў. Вось найбольш верагодныя прычыны з'яўлення захворвання:
Узрост. З цягам часу суставыны хрстост становіцца менш эластычным і больш адчувальным да нагрузак, да таго ж, ён страчвае зольнасць аднаўляцца пасля пашкоджанняў.
Спадчынасць. Лічыцца, што рызыка захварэць на артроз павышаецца, калі ў сям'і ўжо сустракалася гэтая хвароба. Асабліва схільна да яе жанчыны, чые маці пакутавалі ад артросу.
Прыроджаныя асаблівасці шкілета або слабасць злучальнай тканкі, якая працягваецца гіперухавасцю суставу, раннім развіццём астэахондрозу, плоскаступнёвасцю. Пры прыроджаных паталогіях пачатковыя прыкметы артросу працягваюцца годамі, нярэдка ў 30 гадоў.
Залішня вага. Апошняя дае дадатковую нагрузку на апорныя суставы: тазасцягнавы і асабліва каленны. Сёння звесткі медыцынскай статыстыкі сведчаць пра тое, што пацыент з залішняй масай цела рызыкуе займець артроз у 2,2 раза часцей, чым пацыент з нармальнай масай цела.
Траўма. Часам пасля пашкоджвання хрстост страчвае сваю зольнасць аднаўляцца. Нярэдка артроз узнікае пасля аперацый на суставе.

Хранічная перагрузка сустава. Заняткі пэўнымі відамі спорту, прафесіі, звязаныя з выкананнем цяжкай фізічнай працы або стэрэатыпных рухаў, таксама заканчваюцца фарміраваннем артросу найбольш задзейнічаных суставу. Тут і машыністы (артроз дробных суставу кісеў), і балерыны (артроз вялікага пальца ступні) і г.д.
Не апошняе месца ў групе рызыкі займае пол. А менавіта слабы пол. У жанчын пасля клімакса артроз сустракаецца ў 2 разы часцей, чым у мужчын. Па ўсім відач, гэта абумоўлена ўздзеяннем жа-

ночных плавальных гармонаў, пры недастатковасці якіх артроз прагрэсуе.
Пачатковыя прыкметы артросу застаюцца «за кадрам», бо на іх, які правіла, не звяртаюць увагі. У каго не стамаюцца ногі пад канец дня? Так, з'явіўся невялікі боль у каленках. Варта крыху адпачыць, і ўсё пройдзе. Усё звычайна спісваецца на нагрузку. Аднак гэта і ёсць пачатковыя прыкметы артросу:
● боль у суставе пад канец дня, які праходзіць пасля адпачынку;
● скаванасць рухаў раніцай і пасля перыяду нерухомасці суставу («стартавы боль»);
● хрст у суставе, які можа нават не суправаджацца болям.

Калі хвароба пачынае прагрэсваць, боль у суставе змяняецца і не праходзіць у стане спакою, рухі ў суставе абмяжоўваюцца. Важны сігнал развіцця артросу — начыны боль ў суставе.
Калі ў вас з'явіўся які-небудзь з пералічаных сімптомаў, неадкладна звярніцеся да доктара!
На жаль, пакуль артроз — невельчэнае захворванне. Але шэраг мерапрыемстваў, якія падбірае ўрач пры індывідуальнай рабце з хворым, дапамагае зменшыць асноўныя прыкметы артросу і затрымаць развіццё паталагічнага працэсу. З жончым годам з'яўляюцца ўсё новыя і новыя сродкі лекаваў артросу.
● Для хуткага аблягчэння стану выкарыстоўваюцца нестэроідныя супрацьзапаленчаныя прэпараты. Іх мноства, і, апытальны прэпарат падабаецца без урача, бадай, немагчыма, бо ўлічваюцца спадарожныя захворванні, стадыя хваробы і стыль жыцця хворага.
● Другі клас прэпаратаў — гэта будайны матэрыял для хрстака — хондрапрацэктары

Акрамя медыкаментозных прэпаратаў, для лячэння суставу выкарыстоўваюцца і народныя сродкі. Вядома, яны не зольныя змяняць лекі, але могуць служыць вялікай падмогай у барацьбе з хваробай.
Калі ж кансерватыўнае тэрапія не прыносіць эфекту і сімптомы хваробы нарастаюць, то адзінае выйсце — аперацыйнае лячэнне. На сёння распрацавана некалькі аперацый, якія аблягчаюць жыццё хвораму на артроз, перш за ўсё, гэта эндэпрацэзанне пашкоджанага сустава.
Аднак трэба старацца пазбегнуць хірургічнага ўмяшання, таму — не цягнуць з візітам да ўрача!
Пачынаць прафілактыку артросу медыкі рэкамендуць з перабудовы харчавання. Сядзьце на дыету: лішняя вага — гэта дадатковая нагрузка на суставы.
Калі хочаце пазбегнуць хваробы, акрамя здаровага харчавання, неабходна звярнуць увагу на тыя пазы, у якіх вы праводзіце больш за ўсё часу. Не заставайце доўга ў адным становішчы. Сядзьце тры гадзіны за камп'ютарам — абавязкова прагуляйцеся па калідоры, а па доўрае дадому прайдзіце адзін прылнык аўтобуса або метро пешшу. Праводзіце увесь дзень на нагах — адпачываеце седзячы або лежачы.
Артроз нярэдка пагражае аматарам садаводства. Калі вам даряга вашы каленкі, ні ў якім выпадку не сядзьце больш як гадзіну на кукішках каля любімай клумбы.
Добрай прафілактыкай можа стаць гімнастыка, але толькі калі праграму нагрук распрацаваў прафесійны трэнер. Няправільнае выкананне фізічных практычаванняў, наадварот, можа справакаваць хваробу. Дабратворна дзейнічаюць на «карысныя» суставы плаванне, пешыя пра

Шануй сваі!

ЗРОБЛЕНА НАШЫМІ ПРОДКАМІ

У Гродне адбылася прэзентацыя кнігі «Рыцары і дойліды Гарадні». Яна складаецца з навэлаў доктара гістарычных навук, археолага Алеся Краўцэвіча, прысвечаных гарадзенскаму Старому замку, вялікаму князю Вітаўту, а таксама археалагічным даследаванням сярэднявечнай Гарадзеншчыны. Аўтар ілюстрацый — мастак-графік Павел Татарнікаў. Якія ж выкапнёвыя рэчы трапляюцца ў культурным слаі нашых гарадоў і мястэчак? Алеся Краўцэвіч запрашае чытачоў у падарожжа па некаторых старажытных гарадах і мястэчках быццам услед за археалагічнай экспедыцыяй.

Кераміка

Керамічны посуд, які быў знойдзены падчас раскопак у беларускіх гарадах і мястэчках, Алеся Краўцэвіч, у залежнасці ад асаблівасцяў абпалу і апрацоўкі паверхні націскаючы, падзяляе на тры вялікія групы: непаліваныя, паліваныя і мораны. Паліваны посуд пакрываўся тонкім слоём спецыяльнага рэчыва, якое называецца глазурай. Яна выкарыстоўвалася для паліроўкі шэраў керамічнага посуду, то ў гарадах і мястэчках ён увайшоў ва ўжытак з другой паловы XV стагоддзя. Сярод непаліваных, паліваных і мораных посуду пакрываўся тонкім слоём спецыяльнага рэчыва, якое называецца глазурай. Яна выкарыстоўвалася для паліроўкі шэраў керамічнага посуду, то ў гарадах і мястэчках ён увайшоў ва ўжытак з другой паловы XV стагоддзя.

Згодна з хатнім ужыткам, посуд падзяляўся на кухонны (гаршкі, патальнікі, макацёры) і сталовы (міскі, талеркі, кубкі, чаркі і інш.). Пры гэтым сярод знаходак у сляях XIV—XVII стагоддзяў больш за ўсё посуду непаліваных начынняў, сярод якога асноўную масу складалі гаршкі. Менавіта яны часцей за ўсё служылі для археолагаў датуемым матэрыялам (рэчамі з вызначаным часам вырабы), бо ў кожнай больш-менш працяглай перыяд гаршак была ўласцівая свая асаблівая форма. А найбольш характэрнай прыкметы для датавання — форма верхняй часткі посуду (венца).

Набор непаліванай керамікі, акрамя гаршкоў, — макотры, рынкі, латкі, накруўкі, талеркі, званы, стопкі. Макотры, іншакі макацёры альбо цёрылы, служылі для прыгатавання расліннай ежы, замесу цеста, захавання сыпучых прадуктаў. Дыяметр іх можа перавышаць 30 сантыметраў, а таўшчыня сценак складае 1 см і болей.

А што такое рынкі? Гэта, тлумачыць Алеся Краўцэвіч, патальнік на трох ножках і з ручкай у выглядзе ўтулки (дарэчы, вядомыя і знаходкі гаршкоў на... ножках). Ножкі прырабляліся, каб зручна і роўна патальнік паставіць на вуголках. У ручку рынкі можа было ўсталяваць драўляную ручкаўку.

Латкі — тыя ж патальнікі, але без ножака. А накруўкі выработыліся для гаршкоў і рынкаў, прычым некаторыя мелі спецыяльную ручку, якая

Збор сярэднявечнага посуду XIV—XVI стст.

ШТО МОЖА БЫЦЬ НЕЗВЫЧАЙНАГА ў ГЛІНЯНЫХ ГАРШКАХ ЦІ ПЯЧНОЙ КАФЛІ?

Яны — Узяць, напрыклад, гаршкі. Яны ўмяшчальныя, пузатыя, але адначасова зграбныя, прапарыццаныя. Горла дастаткова шырокае, каб зручна было ўкладваць і вымаць, але не настолькі, каб стаць непрыгожым. Тое самае і з дном. Абрывы посуду здаюцца такімі натуральнымі і адзіна матчымымі, што проста не ўявілася, як можа на зрабіць іх інакш. Задумка аб агромністай працы многіх пакаленняў ганароў, у выніку якой знойдзеныя такія простыя і адначасова дасканалыя формы, даламог выпалак. Мы вялі даследаванні ў Мазыры, і частым госцем на раскопе быў мастак-кераміст, майстар доволі высокай кваліфікацыі. Ён цікавіўся сярэднявечным посудам і аднойчы з нашых слоў зрабіў рынку. Калі мы параўналі яго са старажытнай знаходкай, то кінутыя ў вочы, наколькі сучасны выроб па прапарыццаных наступле даўнейшаму.

На жаль, традыцыі аднаго з найстарэйшых рамстваў у Беларусі — ганчарства — амаль цалкам страчаны, і невядома, ці ўдасца іх аднавіць.

Самыя раннія кафліны, кажучы па-сучаснаму, айчынай вытворчасці адносяцца да пачатку XIV стагоддзя. Яны знойдзены ў Наваградку, Полацку, Лідскім замку. Гэта цыліндры вышынёй 24—26 сантыметраў, якія зрублены з грубага глінянага цеста з дамешкам буйнай жарствы.

Старажытныя кафляныя вырабы, на думку Алеся Краўцэвіча, бадзі, самыя цікавыя са звычайных рэчэй, што трапляюцца пры раскопках. Акрамя гістарычнай каштоўнасці яны цікавыя і як творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, паколькі людзі ва ўсё часе абалі не толькі аб практычнай выгадзе, але і аб прыгажосці.

Такія знаходкі часам здзіўляюць і саміх археолагаў. Як, напрыклад, было з Алесям Краўцэвічам у Любчы, калі з толькі што ачышчанага ад зямлі кафліны глянцуюць... шырока расчытанае вока нейкага таўсташокага, вуснага дзевочка. Вось так майстар-рэзбяр XVII стагоддзя стварыў вобраз ганаровага шляхцічка.

У Ашмянскім раёне на агародзе прама на паверхні зямлі знайшлі кавалак кафліны з выявай чалавека ў поўны рост. А ў Полацку знойдзена кафля, у якой кветка з плякцатай размешчана на ўнутранай паверхні данца. З канца XIV стагоддзя пачалі вырабляць кафліны з прамавугольным або квадратным высцам.

Спраўдны росквіт кафлярскага справа атрымала ў Беларусі ў XVII стагоддзі. Тады выраблялася і тэракавая, і зялёная паліваная, і паліхромная кафля. Самая дарагая была апошняя, для яе вырабу выкарыстоўваліся зялёная, белая, сіняя, жоўтая, карычневая палівы. Зразумела, што печы са шматколернай кафлі ўпрыгожвалі жылыя памешканні ці парадныя залы толькі вельмі багатых людзей.

Напрыклад, у старажытным паселішчы рамеснікаў і гандляроў у Міры знойдзены толькі два невялікія фрагменты паліхромнай кафлі. А вось побач, у Мірскім замку, такія знаходкі лічацца сотнямі.

Дарэчы, акрамя кафлі з найбольш распаўсюджаным арнамен-

там (сіметрычны ўзор у выглядзе кветак, сцяблін, галін і інш.), у Міры адкапаны кафліны з узорам у выглядзе фантастычных жывёлін, ільвоў, рыбы, а таксама з геральдычным арнамантам. Нярэдка сустракаюцца выявы арла — радавога знака ўладальнікаў Міра князёў Радзівілаў.

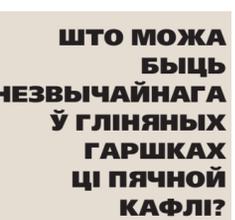
Алеся Краўцэвіч спадзеўся, што людзі яшчэ ўспомняць пра харавост і зручнасць кафляных печак.

Дарэчы, гэта ўжо адбываецца ў Еўропе, у прыватнасці, на нямецкіх землях, адкуль да нас прыйшла кафля. У Германію нават выдалі кніжку «Зрабі сам кафляную печ», дзе даюцца падрабязныя рэкамендацыі па вырабе кафлі ў хатніх умовах. Даволі проста ажыццявіць прамысловую вытворчасць арнамантаванай кафлі, якую можна з поспехам выкарыстаць у гарадскіх дамах з цэнтральным ацяпленнем. Калі рабрыцца ацяпляльнай батарэяй, якая не вызначаюцца эстэтычнай каштоўнасцю, пакрыць кафлінай розных узораў, то атрымаецца невялікая печка — сапраўднае ўпрыгажэнне дома.

Пры гэтым, значнае Алеся Краўцэвіч, не трэба шукаць арнаментальныя сюжеты. Археалагічны дасяг прынаваць прамысловасці дзясцік віду арнамантаў, распрацаваных старажытнымі майстрамі і апрабаваных на працягу некалькіх стагоддзяў. Яны добра падыдуць да любога інтэр'еру.

Жырандоля

Выпуск № 38 (84)

Чорназдымлены і паліваны посуд XVII—XVIII стст.

туды вярнулася і заняла ганаровае месца ў экспазіцыі гісторыка-археалагічнага музея.

Дзякуючы таксама гродзенскім школьнікам у музеі з'явіўся яшчэ адзін каштоўны экспанат. Яны не ведалі прызначэння рэчы незвычайнай формы, якую знайшлі ў рачным пяску, выкінутым на бераг Нёмана земснарадам. Аказалася, што гэта рэдка зброя — алебарда — другой паловы XVI стагоддзя. Прычым яна цудоўна захавалася.

Сярод выкапнёвых металічных вырабаў найчасцей трапляюцца цвікі, а таксама нажы, сякеры, замкі, ключы, нажніцы, відэльцы, пажы, крэсіва, абутковыя падкоўкі, наканечнікі стрэлаў, шпору і г.д. Прычым некаторыя металічныя вырабы з беларускага Панямоння вядомыя ў адзінаквых экспазіцыях. Напрыклад, у Лідскім і Мірскім замках у сляях канца XVI—XVII стагоддзяў знойдзены відэльцы з двума доўгімі зубамі. У Лідскім замку адкапаны і варган — старажытны музычны інструмент XVI стагоддзя. Па форме гэта колбаводныя стрыжань з зычым колбавым пасярэдзінем. Варган бралі ў рот і палючымі канралямі за зычок. Ролю рэзантара выконвала папсыца рота, у выніку атрымліваліся кароткія альбо працяглая меладзюныя грукі. З Ліды таксама і рыбалюныя кручок-блясна XIV—XV стагоддзяў.

А яшчэ адна рэдка знаходка з Лідскага замка — медзюцкі інструмент — прыстававанне для пускання крыві.

Што ж датычыцца манет, то ў сярэднявечным слоі найчасцей сустракаюцца медныя соліды Яна Казіміра, масавы выпуск якіх пачаўся ў канцы 1659 года па загадзе гэтага караля Рэчы Паспалітай. Кож іх быў невялікі, аднак для археолагаў яны каштоўныя як да-

таваны матэрыял, бо на кожнай манеце ёсць дата вырабы.

Пры спрыяльных хіміка-фізічных умовах асяроддзя падчас раскопак школьнікі натрапілі на незвычайныя вырабы са скуры (ад абутку да амуніцыі) і дрэва (ад абчасных бярдэнаў да цацачных мячоў), а таксама зерне і сцяблінкі розных раслін.

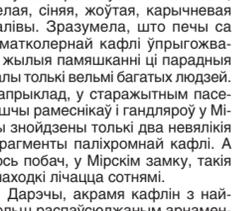
Што ж можа быць незвычайнага ў гліняных гаршках, місках, талерках, пячонкаў ці жалезных падоўжак на боты?

Сябры, дапамажыце археолагам і гісторыкам у іх цяжкай працы! Прыносьце ў музей усё, што вам падаецца старажытным і вартым увагі. Гэта таксама ўклад у вывучэнне гісторыі роднага краю і шанаванне памяці нашых зямі продкаў.

Пры гэтым Алеся Краўцэвіч папярэджае, што самавольныя раскопкі выкарыстоўваліся зялёная, белая, сіняя, жоўтая, карычневая палівы. Зразумела, што печы са шматколернай кафлі ўпрыгожвалі жылыя памешканні ці парадныя залы толькі вельмі багатых людзей.

Напрыклад, у старажытным паселішчы рамеснікаў і гандляроў у Міры знойдзены толькі два невялікія фрагменты паліхромнай кафлі. А вось побач, у Мірскім замку, такія знаходкі лічацца сотнямі.

Дарэчы, акрамя кафлі з найбольш распаўсюджаным арнамен-

Прадметы побыту гарадзенцаў XIII—XV стст.

таваны матэрыял, бо на кожнай манеце ёсць дата вырабы.

Пры спрыяльных хіміка-фізічных умовах асяроддзя падчас раскопак школьнікі натрапілі на незвычайныя вырабы са скуры (ад абутку да амуніцыі) і дрэва (ад абчасных бярдэнаў да цацачных мячоў), а таксама зерне і сцяблінкі розных раслін.

Што ж можа быць незвычайнага ў гліняных гаршках, місках, талерках, пячонкаў ці жалезных падоўжак на боты?

Сябры, дапамажыце археолагам і гісторыкам у іх цяжкай працы! Прыносьце ў музей усё, што вам падаецца старажытным і вартым увагі. Гэта таксама ўклад у вывучэнне гісторыі роднага краю і шанаванне памяці нашых зямі продкаў.

Двуручная піла, найстарэйшая ў Беларусі.

балоаче пытанне: адсутнасць фотавістаў аб Беларусі. Дакладней сказаць, якія ёсць, існуючы ў прыродзе, але набыць іх у асабістае карыстанне, напрыклад, грамадскай арганізацыі, не пад сілу, бо яны каштуюць вялікіх грошай.

Вось такіх жа пытанняў установаў прадстаўлялі такія выставы для работы ў замежжы на безаршчовай аснове. Па-ранейшаму востра адчуваецца адсутнасць цесных кантактаў таварыства з зацікаўленымі дзяржаўнымі ўстановамі, творчымі саюзамі, грамадзянскімі ініцыятывамі, што ў сваю чаргу значна ўскладняе працэс папулярызацыі беларускай культуры праз славуцкія імёны ўраджэнцаў Беларусі, яе гісторыю, — кажа Ніна Сямёнаўна.

Калі БелТД праз яго 37 таварыстваў дзюбы з рознымі краінамі ўдаецца штогод праводзіць у Беларусі ўсё шотні мерапрыемстваў, прысвечаных замежнай культуры, то ў замежжы яго праца выглядае вельмі сціпла: за два апошнія года праведзены мерапрыемствы толькі ў шасці краінах: Францыі, Германіі, Бельгіі, В'етнаме, Сербіі, Балгарыі. Дыспрапарцыя, як бачыце, вялікая. І праблема датычыцца не толькі Беларускага таварыства дружбы, але нагляд Івановай, і ўсіх тых, хто працуе на імя нашай краіны. А гэта і дзяржаўныя ўстановы, і творчыя саюзы, і творчыя калектывы, і грамадзянскія ініцыятывы. Крэйдуна, але па-ранейшаму актуальнымі за мяжой застаюцца пытанні: а хто вы, беларусы, адкуль будзеце і чым багатыя?

Што вярта зрабіць у найблізкіх часах?

У Беларусі Беларускага таварыства дружбы выпрацавала кансалідаванае меркаванне на конт першачарговых мераў па папулярызацыі

КОЛЬКІ ВЯРОВАЧЦЫ ВІЦЦА

Спакойвечнае

Шчыра прызнаюся: бачыла гэта першы раз. Дзве маладзенькі дзючыны хутка-хутка перабралі рукамі ніткі, выпяляючы нешта... Сачу за рукамі і разумою, што ніткі з'яўляюцца ў пояс. Магчыма, мая бабуля некалі так умела, вядома, што майстрыца была добрая. А ў ўсёх, напэўна, і цяпер можна знайсці майстрых, у якіх рукі памятаюць, як што рабіць. Але каб у Мінску гэтым займалася моладзь! Яшчэ і тэхніку засвоілі па ўсіх правілах — напэўна, не проста так, гэта...

Уражаная, пайшла, каб спытаць.

Колькі часу займае зрабіць пояс сваімі рукамі?

На дошчачках — вельмі хутка, гэта нескладаная тэхніка, тлумачыць Настася Глушко. Калі дзючына спрактыкаваная, то гадзіны за тры зробіць два з паловай метры. А плекеныя робяць пару дзён, гэта даўжэй.

Ёсць такія бердыкавыя, дык напэўна 8-12 гадзін пойдзе на адзін пояс, — далучаецца да размовы сяброўка Наталія Ярмацкая. Калі сядзець і не уставаць. Можна па руцэ рабіць, а можна за раз, марэфонам. Патрэба ў грамадстве да такіх рэчэй расце. Вельмі шмат людзей цікавіцца, і чым далей, то больш хочунь навучыцца рабіць самі, каб мець такую рэч.

Вось можна паглядзець на маю хустку, якая абшываецца па-яком жа тасёмкай, — раіць Настася. Мы лчыім, што этнаграфічныя рэчы можа рабіць як пост-фольк і выкарыстоўваць у сучасным адзенні. Я лічу, што гэта вельмі добра, бо ў іншых краінах прынята добрым тонам, калі ў афіцыйных асобаў, наогул у чалавека ёсць нацыянальны строй. Ведаю, што ўкраінцы праводзяць Дзень украінскай вышыванкі, і тады ўсе людзі ідуць на працу ў вышываным ідуцым на кожнага яна ёсць. У нас напэўна такое багаче не ва ўсіх ёсць, але народ цікавіцца, асабліва моладзь. Ёсць хочунь мець. Бо гэта нешта вельмі цёплае, ад сэрца.

Дзюцкі таксама пачыналі з таго, што захацелі мець. І была патрэба: талі сляваць фальклорныя песні ў гурце «Горань». А ў якіх строях было вышываць? Дзе іх узіць? Самае простае рашэнне — зрабіць самі. І асоблі майстарства — цяпер іншыя вышывы ў гуртках па рамяствах. Ужо гадоў дзясціць існуе студэнцкае этнаграфічнае таварыства, якое аб'яднала студэнтаў з розных ВНУ — Настася вылучыла ў Акадэміі мастацтваў, Наталія вышывае ва Універсітэце культуры. А ёсць яшчэ будучыя медыкі ды радыётэхнікі, якія цікавяцца этнаграфіяй і з задавальненнем асвойваюць спрадвечнае беларускае рамяства. Палюбілі гэтую справу настолькі, што самі шукаюць тых, хто пра іх шмат ведае, можа расказаць і навучыць.

І калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

— Паяс — прадмет сімвалічны, Ларыса ЦІМОШЫК.

Калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

— Паяс — прадмет сімвалічны, Ларыса ЦІМОШЫК.

Калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

— Паяс — прадмет сімвалічны, Ларыса ЦІМОШЫК.

Калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

— Паяс — прадмет сімвалічны, Ларыса ЦІМОШЫК.

Калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

— Паяс — прадмет сімвалічны, Ларыса ЦІМОШЫК.

Калі мне гэта адкрылася праз пояс, то стала зразумела, што розніца пратэстантаў, якія не прызнаюць абразоў, з праваславных, для якіх існуюць глыбока сакральныя рэчы.

Яна зразумела, што пояс — рэч не простая. Разумеючы прыходзіла паступова. Але яшчэ на пачатку 80-х гадоў, калі паехалі даследчыцы ў экспедыцыю ў Ганцавіцкі раён, у ўсёхх Люсіна, Хатончы былі моцна уражаныя, вачам сваім не верылі: ідзеш па вёсцы — а там жа на кожным кроку паясы! Толькі вясце ў паяску, то нават на плоце незакончаны паясок бачылі... Падчас экспедыцый жанчыны зразумела, што пояс знікаў там, дзе людзі заблыліся пра сэнс, які ў ім быў заключаны. Папалкі распадары яго ў шафу, заблыліся пра яго, а захацелі знайсці — няма.

існаваў не толькі на побытавым узроўні. Я думала: як з'явіўся гэты прадмет у культуры? — разважае Вера Селівончык. — Як вядома, прадметны свет ствараўся чалавекам. І я дайшла да думкі, што гісторыя паяса пачынаецца, калі чалавек саргаша. Але пасля таго, як Адам і Ева зразумелі, што здарылася, яны зрабілі апясанне. Гэта думка адкрыла мне гліняны сэнс гэтага прадмета. Паяс і тканіна — прадметы розныя. Быццам бы падобныя, але тканіна — сцялецца шырока, а паяс ідзе як лінія. Лінія жыцця...

Надзея

Напэўна, ёсць бар'ер паміж нашым сённяшнім жыццём і рэчамі, якія ляжаць у вітрынах пад шклом. Хто мо падумаць, што той традыцыйны беларускі паяс можа жыць у паўсядзённым жыцці ў час новых тэхналогій, мабільных тэлефонаў, высокахуткаснага інтэрнэту?

Яшчэ адна майстрыца сказала пра паяс: «Гэта актуальнае штосціц... ёсць кожнае». Можна таму яго і вяртаюць да жыцця.

Мне ідэя бясконцаці таксама вельмі падабаецца. Які тым асобна, якія прыклалі намаганні, каб усё даследчыцкі матэрыялы Веры Селівончык, якія былі накоплены і захоўваліся ў рупкасіх, цяпер убацьлі свету ў выглядзе кніжкі «Ткацтва на дошчачках».

Тыя майстры, хто асвоіў гэтую тэхніку, кажуць, што гэта проста. Таму ткацтва на дошчачках набыла папулярнасць сярод беларускай моладзі, сярод дзетак, якія ходзяць у гурткі і дамы рамястваў. Цяпер у іх, можна лічыць, з'явіўся падручнік, напісаны зразумелай для кожнага мовы, чалавекам, які спадзіць сутнасць рэчы і сэнс традыцыі.

Гэтай кніжкай распачынаецца серыя «Майстроўня», прысвечаная традыцыйным беларускім рамяствам. Ініцыятары выдання са студэнцкага этнаграфічнага таварыства кажуць, што цікаваць да рамястваў цяпер такія, што катастрафічна не хапае дапаможнікаў, па якіх можна вышываць. Ужо рытуецца да выдання кніга па гарэстак Марыі Вінічковай, плануецца дапаможнік па скураным абутку, па лозапляценні, бісерапляценні, па вышыванні і нават па вырабе мэблі.

Бо ў шмат якіх краінах рамяства жыцьве дагэтуль і слухаць на карысць сучаснаму чалавеку. Добры прыклад — Швецыя, дзе вырабы рамястваў ёсць ледзь не ў кожнай хаце, бо атрымалі новае жыццё: ў новых рэчах, прадметах інтэр'еру, мэблі.

Пра тое, як старажытная тэхніка ткацтва паясоў будзе запатрабаваная ў нашым жыцці, у мяне пытаньня няма. Бо нават прыклады для працы — самі дошчачкі — вырабляюцца з дрэва пры дапамозе лазернага выпальвання.

Пра тое, як старажытная тэхніка ткацтва паясоў будзе запатрабаваная ў нашым жыцці, у мяне пытаньня няма. Бо нават прыклады для працы — самі дошчачкі — вырабляюцца з дрэва пры дапамозе лазернага выпальвання.

СКАНВОРД

Склаў Андрэй МІХАЙЛАЎ.

Сканворд з 15 пазіцыямі і адказаў на іх. Пазіцыя 1: Вялікая вясёла. Пазіцыя 2: Несамалёвае судна. Пазіцыя 3: Часны. Пазіцыя 4: Падарунак. Пазіцыя 5: Гэтыя дзве пазіцыі ўтвараюць слова "Сканворд".

«Будзецца Наталія» — істота мяккая і лагодная... але з характарам.

Уперад навагодні гонцы тэлеканалаў за рэйтынгамі і глядачамі бадай, гадоўмі сенсачый года, які сыходзіць, стала прыдумка СТВ — тэлесерыял «Тэартыкі» ў жанры сіткома.

І хоць гэта далёка не адзіны ўласны праект, прызначаны для стварэння навагодняга настрою, але менавіта ён заслужыў асаблівай увагі адрэаза па некалькіх прычынах.

Па-першае, каманда сабралася з самага пачатку заточаная на гумар: сцэнарысты Сяргей Сазонаў, Алег Сухамера, Юрый Круночак вядомыя тэлегледзцам па расійскім серыяле «Салдаты», апэратар Андрэй Герасічыч — па рабоце над фільмам «На спіне ў чорнага ката», рэжысёр Сяргей Талыбаў — па камедыйных серыялах «Дзядуля маёй мамы» і «Міліцэйская акадэмія-2».

Па-другое, сярод акцэраў — толькі беларусы (нарэшце!): «залатая цешча» Эвеліна Саккура, кіраўнік некалькіх тэатральных праектаў Алег Коц, майстар эпізодаў Генадзь Фамін, маладая зорка Тэатра беларускай драматургіі Максім Паніматчанка, юная тэатральная, а зольшыага кінаактрыса Таццяна Каліх, а таксама «пазычаньня» ў якасці запрошаных артыстаў у каналі-канкурэнта былыя КВЗшнікі Дзмітрый Танковіч і Яўген Смарыгін. Аўтар саўндтрэка — Дзядзь Ва-

ФІЗІКІ І ЛІРЫКА НА ФОНЕ АЭС

ня, ён жа Іван Бабішчыч, — таксама прадстаўнік АНТ, але ніякі канфліктаў на гэтай глебе ў тэлеканалаў не было.

Па-трэцяе — серыял «Тэартыкі» задуманы як экспартны прадукт, які зможа прадставіць Беларусь як мінімум у суседніх Расіі і Украіне — не усё ж нам у іх серыялы, застачу прыдуманыя таксама беларусамі, набываць. «Мы хочам зрабіць сапраўдны «канвеер» — заўважае адзін з прадзюсараў сіткома, намеснік генеральнага дырэктара ЗАТ «Сталічнае тэлебачанне» Павел Каранеўскі.

Павуль што здымаем 4 пільныя серыі, аднак, калі працэс пойдзе, то замахнёмся і на 100. Перадумовы для гэтага ёсць — дастаткова ўзгадаць поспех моладзевых серыялаў «Элен і Сябры» ці «Сябры», каб паверыць, што абраны СТВ ніша вельмі нават перспектыўная. Але гэта ў аддаленай перспектыве. Павуль жа здымкі толькі стартвалі, аднак падрыхтоўка да праекта пачалася значна раней. Дзесьці паўгода

— Мы думаем, што інтэрнаты ў найбліжэйшы час — скажам, да 2012—15 года — будуць выглядаць прыкладна так. Хіба не? — аджартаваў Павел Каранеўскі. — Хоць тэлебачанне і вярнулі падманшчы, але мы пастараліся быць бліжэйшымі да рэальнасці — паглядзіце, усё сапраўднае, усё працуе!

Дзмітрый Танковіч, наадварот, падтрымаў нашы ўражанні, сказаўшы, што ў такім «інтэрнате» ён не супраць пажыць даўжэй. Бо ў свай

час каманда КВЗ «ЧП», гастролуючы па Украіне, жыла зусім у іншых умовах: — Напрыклад, былі пакоі, у якіх дзверы не зачыняліся, а прыстаўляліся да праёма. Даводзілася, па-ніжэйшаму нумар, забіраць усё свае рэчы, — узагада Дзмітрый.

«Добра яшчэ, калі з прусакамі пасяруець», — ударыўся ва ўспаміны яго калега Яўген Смарыгін, — яны дзверы патрымаюць на час тваёй адсутнасці... Рэжысёр Сяргей Талыбаў вярнуў усё з нябёсаў на зямлю і патлумачыў: па-першае, героі «Тэартыкаў» жывуць не ў студэнцкім «мурашніку», а ў інтэрнате малядых навукоўцаў, а па-другое, стваральнікі серыяла наўмысна адышлі ад прыкмет часу — падзеі адбываюцца «дзесьці і калісьці ў горадзе N». Нават у тым, што падзеі разгортваюцца на будаўніцтве чарговага энэргаблока АЭС, стваральнікі серыяла раяць не шукаць зладзённых паралеляў — маўляў, толькі на падобным аб'екце можна было сабраць столькі спецыялістаў. Аднак, акрамя «фізікаў» і «батанікаў», у гарадку працуюць і звычайныя людзі — такія, як будзецца Наталія, у якую без прафурджання закаханацца ўсе малядыя вучоныя. Атрымліваецца сітуацыйная камедыя — у 5 хлопцаў, не надта прыстасаваных да рэальнага жыцця, адначасова здаравацца кароткае замыканне з-за

абаяльнай даўгагавай бландзіні мадэльнага тыпу. А дзятчана, у сваю чаргу, як мяркую выканаўца гэтай ролі Таццяна Каліх, «чакае свайго прынца на белым атаме». Восі і здароўца з героямі пастаянна пільныя сітуацыі, прыколы і нават чужы, кшталту сыходжання папулярнай тэлевайды (у яе ролі — вядучая СТВ Ірына Ханюк) з экрану проста ў народ. А чым справа скончыцца? У «чужэртнай» серыі героі будуць рыхтавацца да сустрэчы Новага года, тады усё і ўбачыце», — паабядалі прадзюсары, але нагадалі, што ў серыяла магчымы працяг, так што тлустай кропкі не будзе.

За 15 дзён плануецца зняць усё чатыры серыі «Тэартыкаў», а ў эфір яны трапяць з 28 па 31 снежня.

Але, паўторым, гэта далёка не адзіны святотны падарунак, які СТВ рыхтуе гледцам. Таксама вынашавані будучы гуаць з вуснаў любімых выканаўцаў і вядучых праграмы «Зорны рынг». У навагоднім яе выпуску судзіцца зоркі мінуска (ВІА «Зямлянка»), «Сіняя птушка», Валеры Сюткін) і сучаснасці (гурты «Без білета», «Ч.Морс» і іншыя). Яшчэ адной навагодняй навінкай стане тэлевізійная музычная прэмія СТВ — узнагароджанне за найлепшую песню, найлепшы кліп, найлепшыя поп- і рок-гурт года і г.д.

Вікторыя ЦЕЛЯШК, Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Сёння Месяц Поўня 2 снежня. Месяц у сусор'і Льва. Сонца ўсход 8.11, захад 15.49, даўжыня дня 7.38.

Імяніны: Пр. Аляксандра, Аляксея, Максіма, Міхайла, Паўла, Уладзіміра, К. Хрысціны, Генрыха.

Віншум любых бацькоў Ніну Фёдаруіну і Леаніда Міхайлавіча НОВАКАЎ, якія жывуць у в. Панышы Лагойскага р-на, з 50-годдзем сумеснага жыцця — залатым вяселлем!

Віншум дарагіх бацькоў Марыю Дзмітрыеўну і Патра Паўлавіча ЦЫБУЛЬСКІХ з рубінавым вяселлем — 40-годдзем сумеснага жыцця! Хай час ляціць, але вы не старэйце!

Надвор'е на заўтра: Геамагнітная ўзрушэнні, абазначэнні: няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў, невялікія геамагнітныя узрушэнні, слабая геамагнітная бура.

5 снежня 1812 год — беларуская рака Бярэзіна стала той мяжой, за якой пераможная французская армія спыніла супраціўленне. Пацярпеўшы паражэнне ў вайне 1812 года, Напалеон у беларускім мястэчку Смаргонь 5 снежня таго ж года перадаў камандаванне рэшткамі войскаў маршалу Міорату, пакінуў сваю армію і, пераапрапарнуўшыся ў цывільнае адзенне, тайна выехаў у Парыж.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ДАПАМАЖЫ САБЕ САМ Ачышчэнне сасудаў Захворванні сасудаў — бяда нашага часу. Сёння не толькі стала, але і параўнальна малядыя людзі пакуюцца ад гіпертаніі, стэнакардыі, атэрасклерозу сасудаў галаўнога мозга.

ПОСНЫ СТОЛ Салата «Вітамінная» Рэдзьку, моркву, яблык (прыкладна пароўну) натаркуйце на дробнай тарцы.

Алей для прыгожай усмешкі Сістэматычнае паласканне рота... алем можна змяніць працэдуру дарагага адбывання на галівудскі манер. Да такой высновы прыйшлі нямецкія стоматалагі.

Мужчына ў доме Вызваляем шуфляду Высоўныя шуфляды стала, якія «задаюць», заўсёды псуець нам настроі, аднак гэты дэфект можна ўстаўраць уласнымі сіламі.

Прыгожае жыццё Беларускія стала пятай на конкурсе Miss International-2009

Анагарабрыле Эспіноза Маракун.

21-гадовая беларуская мадэль Яна Супрановіч, паводле яе слоў, заняла 5-е месца на міжнародным конкурсе прыгажосці Miss International-2009, што адбылося ў Кітаі. Удзел у ім бралі дзятчаты ва ўзросце ад 18 да 25 гадоў з 65 краін свету, а корона пераможцы ў выніку дасталася мексіканскай мадэлі, «Міс Мексіка-2008» Анагарабрыле Эспіноза Маракун.

Уважнемся! — Зяцёк, ты не мог бы адвезці мяне на пошту? — З радасцю, мама! Куды вас адправіць? — Хто свістаў?! — Дашнік маўчыць. Дзядок — дашнік! — Адай правы, а то скажу, хто свістаў!...